

Dokumenta oriģinālā teksta tulkojumus ERAB nodrošina vienīgi lasītāja ērtībām. Kaut arī ERAB iespēju robežās rūpējas par tulkojuma autentiskuma nodrošināšanu, ERAB negarantē un neapstiprina tulkojuma precizitāti. Pajaušanās uz jebkādu šādu tulkojumu ir lasītāja paša risks. ERAB, tās darbinieki vai pārstāvji nekādā gadījumā nav atbildīgi lasītājam vai jebkurai citai personai par neprecizitātēm, kļūdām, izlaidumiem, svītrojumiem, defektiem un/vai citiem pārveidojumiem tulkojuma saturā neatkarīgi no to iemesla, vai par citiem zaudējumiem, kas tāpēc radušies. Ja rodas kādas nesakritības vai pretrunas starp angļu tekstu un tulkojumu, angļu valodas versijai ir noteicošais spēks.

**EIROPAS REKONSTRUKCIJAS UN ATTĪSTĪBAS
BANKAS DOKUMENTS**

STRATĒGIJA LATVIJAI

Apstiprināta valdes sēdē 2008. gada 9. septembrī

SATURS

KOPSAVILKUMS	5
1. BANKAS PORTFELIS	7
1.1. PĀRSKATS PAR LĪDŽINĒJO DARBĪBU	7
1.2. IEPRIEKŠĒJĀS STRATĒGIJAS IZPILDE	8
1.3. PĀREJAS POSMA IETEKME UZ BANKAS PORTFELI UN GŪTĀS MĀCĪBAS	9
1.3.1. Finanšu sektors	9
1.3.2. Uzņēmumu sektors	9
1.3.3. Infrastruktūra	10
1.4. DAŽAS GŪTĀS MĀCĪBAS	11
2. DARBĪBAS VIDE	11
2.1. VISPĀRĒJĀ REFORMU VIDE	11
2.2. POLITISKIE NOTIKUMI	12
2.3. VIDES AIZSARDZĪBAS JAUTĀJUMI	12
2.4. TIESISKĀ REFORMA	14
2.5. AR BANKAS DARBĪBU SAISTĪTIE MAKROEKONOMISKIE APSTĀKĻI	14
2.6. PĀREJAS POSMA PANĀKUMI UN GRŪTĪBAS	16
3. STRATĒGISKĀ VIRZĪBA	19
3.1. BANKAS PRIORITĀTES STRATĒGIJAS LAIKPOSMĀ	19
3.2. PROBLĒMAS ATSEVIŠKĀS NOZARĒS UN BANKAS MĒRĶI	19
3.2.1. Uzņēmumu sektors	19
3.2.2. Finanšu sektors	20
3.2.3. Infrastruktūras un vides aizsardzības sektors.....	20
3.3. PROBLĒMAS PROFTEĻA PĀRVALDĪBĀ	20
4. SADARBĪBA AR CITĀM STARPTAUTISKAJĀM FINANŠU IESTĀDĒM UN EIROPAS SAVIENĪBU	21
4.1. EIROPAS SAVIENĪBA (ES)	21
4.2. EIROPAS INVESTĪCIJU BANKA (EIB)	21
4.3. STARPTAUTISKAIS VALŪTAS FONDS (SVF)	21
4.4. PASAULES BANKA	22
4.5. STARPTAUTISKĀ FINANŠU KORPORĀCIJA (SFK)	22
4.6. ZIEMEĻVALSTU INVESTĪCIJU BANKA (ZIB)	22
4.7. "KREDITANSTALT FÜR WIEDERAUFBAU" (KfW)	22
1. PIELIKUMS: KOPĒJAIS TĪRAIS APGROZĪJUMS PA NOZARĒM	24
2. PIELIKUMS: DAŽI EKONOMIKAS RĀDĪTĀJI	26
3. PIELIKUMS: ATZIŅAS NO 2005. GADA PĀREJAS POSMA PROBLĒMU NOVĒRTĒJUMA	28
4. PIELIKUMS: STRUKTURĀLO IZMAIŅU SALĪDZINOŠIE RĀDĪTĀJI	30
5. PIELIKUMS: POLITISKĀS SITUĀCIJAS UN SOCIĀLO APSTĀKĻU NOVĒRTĒJUMS	32
6. PIELIKUMS: PĀRSKATS PAR ERAB TEHNISKĀS SADARBĪBAS FONDU UN OFICIĀLO LĪDZFINANSĒJUMU	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
7. PIELIKUMS: LATVIJAS KOMERCĒTIESĪBU AKTU NOVĒRTĒJUMS	47

SAĪSINĀJUMI

ANAP	Apvienoto Nāciju Attīstības programma
AVG	Apgrozījuma vadības grupa
BIP	Baltijas Investīciju programma
BTPF	Baltijas Tehniskās palīdzības fonds
CTUAL	Cilvēku tirdzniecības upuru aizsardzības likums
DP	darba programma
EIB	Eiropas Investīciju banka
EK	Eiropas Komisija
ERAF	Eiropas Reģionālās attīstības fonds
ES	Eiropas Savienība
ESAO	Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija
ETS	emisiju tirdzniecības sistēma
EUR	eiro
FI	finanšu iestādes
FITL	Finanšu instrumentu tirgus likums
IKP	iekšzemes kopprodukts
IT	informācijas tehnoloģijas
KfW	“Kreditanstalt für Wiederaufbau”
KUI	korupcijas uztveres indekss
LPP/LC	Latvijas Pirmā partija – Latvijas ceļš
LVL	Latvijas lats
MFTO	mobīlā faktiskā tīkla operators
MNP	mobīlā numura pārnesamība
MVU	mazie un vidējie uzņēmumi
NBFI	nebanku finanšu iestāde
NVO	nevalstiskā organizācija
NVPP	Nacionālais vides politikas plāns
NVS	Neatkarīgo valstu sadraudzība
PMVU	pašvaldību un mazie un vidējie uzņēmumi
PPGN	pārejas posma grūtību novērtējums
PPP	publiskā un privātā partnerība
PRP 3	3. pamatresursu pārskats
PTO	Pasaules Tirdzniecības organizācija
KVI	komunālā un vides infrastruktūra
PVO	Pasaules Veselības organizācija
RPK	Rīgas Psihiatriskā klīnika
SANS	Latvijas Bankas starpbanku automatizētā norēķinu sistēma
SDO	Starptautiskā Darba organizācija
SFI	starptautiskās finanšu iestādes
SFK	Starptautiskā Finanšu korporācija
SPP	sākotnējais publiskais piedāvājums
SPRK	Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija
SVF	Starptautiskais Valūtas fonds

SVKO	Starptautiskā Vērtspapīru komisiju organizācija
TB/LNNK	Tēvzemei un brīvībai/LNNK
FITD	Finanšu instrumentu tirgus direktīva
TRP	tiesisko rādītāju pārskats
TS	tehniskā sadarbība
UKP	uzņēmējdarbības konsultāciju pakalpojumi
USD	ASV dolārs
VNĪA	Valsts Nekustamā īpašuma aģentūra
VSAP	Valsts stratēģiskais atsauces pamatdokuments
ZIB	Ziemeļvalstu Investīciju banka
ZTA	zinātnes un tehnoloģijas attīstība

KOPSAVILKUMS

Latvijas Republika turpina ievērot Bankas dibināšanas līguma 1. punktā minētos nosacījumus. Kopš pārejas posma sākuma Latvijā ir panākts ievērojams progress strukturālajās reformās, un pašlaik aptuveni 70% ekonomiskās darbības norit privātajā sektorā, ir īstenota arī cenu un tirdzniecības liberalizācija, uzņēmumu privatizācija un efektīvas reformas finanšu sektorā.

Vienlaikus pašreizējā makroekonomiskā vide rada nopietnas grūtības. Pēc trīs gadus ilgušiem divciparu izaugsmes rādītājiem ekonomiskais pieaugums tagad ir sācis būtiski pierimt. Šis palēninājums galvenokārt ir saistīts ar straujo iekšzemes pieprasījuma mazināšanos, banku atbildes pasākumiem un valdības pūlēm pievilkt grožus kredītu pieaugumam un augošajai inflācijai. Pēdējos gados ļoti strauji ir audzis gan privātais patēriņš, gan ieguldījumi nekustamajā īpašumā, un tas ir novedis pie pārlika tekošā konta deficīta un augoša inflācijas spiediena. Kaut arī tiek cerēts, ka tekošā konta deficīts, kas 2007. gadā tuvojās 23 procentiem IKP, mazināsies, inflācija (16,7 procenti 2008. gada jūlijā), iespējams, paliks augsta visu 2008. gadu, ja piegādes faktori turpinās uzpūst cenas. Līdz ar to valsts saimniecība ir viegli ievainojama finanšu krīzes situācijā, jo īpaši, ja tiks skarts maiņas kursa pamats, kā arī pakļauta izmaiņām ārējā konkurētspēja.

Pēdējo divu gadu laikā valdība ir panākusi zināmu progresu reformu jautājumā. Iestādes ir pakāpeniski centušās uzlabot uzņēmējdarbības klimatu, apkarot korupciju un vairot caurredzamību. Enerģētikas nozares liberalizācija lielā mērā ir pabeigta, un tagad visas pūles tiek pieliktas, lai nodrošinātu pietiekamas enerģijas piegādes un paaugstinātu enerģijas izmantošanas efektivitāti. Nozīmīgs progress ir sasniegts arī dzelzceļa nozares pārstrukturizācijā. Banku sektorā pēdējās aktivitātes koncentrējās uz kredītu ņemšanas pieauguma palēnināšanu, reglamentējošo pasākumu īstenošanas uzlabošanu, finanšu sektora uzraudzību un nelegāli iegūtu naudas līdzekļu legalizācijas tiesību aktu ieviešanu.

Pašreizējos apstākļos valdības galvenais uzdevums ir nodrošināt makroekonomikas stabilitāti un turpināt strukturālās reformas. Galvenie pārejas posma izaicinājumi Latvijā ir šādi:

- **nodrošināt ilgtermiņa konkurētspēju**, jo īpaši apstākļos, kad saglabājas augsts algu spiediens un šaurs darba tirgus. Stāvoklis darba tirgū pakāpeniski kļūst vieglāks, taču algu spiediens saglabājas. Turpmāk ir jāīstenojas, lai uzlabotu uzņēmējdarbības vidi un nodrošinātu investīcijas, kas veicina ražīgumu;
- **atbalstīt finanšu starpniecības turpmāko attīstību** galvenokārt maziem un vidējiem uzņēmumiem, izmantojot pamatkapitālu un starpfinansējumu, kā arī uzņēmumu pārvaldības un uzņēmējdarbības prakses uzlabošanu atsevišķās bankās.;
- veicināt pietiekamas **alternatīvās enerģijas piegādes, enerģijas efektivitāti un atjaunojamās enerģijas ražošanu**, lai sekmētu enerģētisko drošību, mazinātu enerģijas patēriņa intensitāti un ievērotu vides aizsardzības vajadzības. Paredzētā Ignalīnas spēkstacijas slēgšana 2009. gadā vairo šīs problēmas aktualitāti;
- **modernizēt komunālo un vides infrastruktūru** ar ES struktūrfondu un kohēzijas fondu palīdzību, piesaistot privāto sektoru un veicot komerciālu līdzfinansēšanu no vietējiem avotiem. Šim nolūkam ir jānostiprina pašvaldību

administratīvās spējas un jāveicina sadarbība, jo īpaši starp mazajām pašvaldībām, kā arī jāuzlabo iepirkuma procedūras un projektu vadības standarti.

Līdz 2008. gada jūlija beigām Banka bija piešķirusi 327 miljonus eiro, un tie piesaistīja vēl 897 miljonus eiro no sponsoriem un līdzfinansētājiem.

Bankas prioritātes Latvijā būs atbilstīgas stratēģiskajiem plāniem, kas attiecībā uz atsevišķām nozarēm PRP 3 ietvaros ir saskaņoti 2006.–2010. gadam, un tās pamatosies uz šādiem darbības mērķiem:

- sniegt augstāka riska finanšu produktus vietējām korporācijām, lai finansētu to izaugsmi un efektivitātes pilnveidošanu, koncentrējoties uz pārrobežu ekspansiju;
- nodrošināt atsevišķām izvēlētām finanšu iestādēm kapitālu un līdzekļus ilgtermiņa kredītlīnijām un veicināt to korporatīvo pārvaldību un uzņēmējdarbības praksi. Izlases veidā piešķirt darba kapitālu jaunizveidotajiem reģionālajiem investīciju fondiem, kas paredzēti mazajiem un vidējiem uzņēmumiem;
- veicināt ieguldījumus, lai uzlabotu enerģijas efektivitāti, attīstītu atjaunojamo enerģētiku un atbalstītu enerģētisko drošību;
- sadarbībā ar struktūrfondiem un kohēzijas fondiem atbalstīt privātā sektora iesaistīšanu sabiedrisko pakalpojumu sniegšanā;
- aktīvi pārvaldīt Bankas portfeli, lai uzturētu tā augsto kvalitāti.

Banka turpinās rūpēties par to, lai visas ERAB darbības Latvijā atbilstu likumīgiem banku darba principiem, sekmētu pārejas īstenošanu, darbotos kā papildu pasākumi, saskaņotu ar Bankas vides aizsardzības procedūrām un vajadzības gadījumā paredzētu izstrādāt vides rīcības plānus.

1. BANKAS PORTFELIS

1.1. Pārskats par līdzšinējo darbību

2008. gada 31. jūlijā Bankas kopējais tīrais apgrozījums Latvijā bija 327 miljoni eiro. Tieši 50% šā kopējā apjoma bija ieguldīti finanšu iestādēs (2. PIELIKUMS).

Šis apstāklis atspoguļo attiecīgā sektora nozīmību Latvijā, kurā individuālie projekti ir nelieli un Banka tos nevar finansēt tiešā veidā.

ERAB saistībām Latvijā piemīt izteikti vienmērīga attīstības tendence, un kopējās jaunuzņemtās saistības stratēģijas laikposmā, kas aptver 2005.–2008. gadu, ir 41,2 miljoni eiro.

Portfelis 2007. gada nogalē faktiski palika nemainīgs 87 miljonu eiro apmērā, salīdzinot ar 86 miljoniem eiro tā paša gada sākumā.

2008. gada 31. jūlijā privātā sektora īpatsvars bija 73%, un ieguldījumu īpatsvars bez valsts garantijām – 90%. Investīcijas īpašumos sasniedza 44% kopējā portfeļa. Portfeļa riska vērtējums pasliktinājās līdz 5,7, salīdzinot ar laiku, kad tika apstiprināta iepriekšējā stratēģija (5,2). Pamatā tāds stāvoklis izveidojās sakarā ar to, ka nesen tika parakstīti daži reģionālie projekti, kuru riska vērtējumi svārstījās no 6 līdz 6,5.

Būtiska daļa pašreizējā portfeļa attiecas uz finanšu iestādēm, un tas atspoguļo ERAB stingro atbalstu MVU, kas tiek sniegts, izmantojot banku un līzinga uzņēmumu kredītlīnijas, kā arī ERAB investora lomu reģionālajos investīciju fondos.

Pašreizējā portfeļa apjoms (miljonos eiro) – tostarp reģionālie ieguldījumi (2008. gada 31. jūlijā)

Projektu skaits	Portfelis	Nenoslēgtās saistības	Agrozāmie līdzekļi	Pasliktinātie aktīvi	Izmantotie līdzekļi
trīs (tieši finansētie projekti) 17 (reģionālie projekti)	78,3	16,7	61,6	0	61,6

Sektors	ERAB finansējums (miljonos eiro)	Portfeļa daļa
Uzņēmumi		
Īpašumi, tūrisms un kuģniecība	3,0	3,8%
Telekomunikācijas, informātika un plašsaziņas līdzekļi	5,0	6,4%
Finanšu iestādes		
Bankām izsniegtie aizdevumi	20,0	25,5%
Nebanku finanšu iestādes	0,7	0,9%
Investīciju fondi	21,6	27,6%
Infrastruktūra		
Transports	7,4	9,5%
Komunālā un vides infrastruktūra	15,5	19,8%
Enerģētika un enerģija	5,1	6,5%
Kopā	78,3	100,0%
no tā debets	43,5	55,6%
no tā investīcijas	34,8	44,4%
no tā privātais	57,1	72,9%
no tā valsts	21,2	27,1%
no tā tiešais finansējums	41,2	52,6%
no tā reģionālais finansējums	37,1	47,4%
no tā bez valsts garantijām	70,3	89,8%
no tā ar valsts garantijām	8,0	10,2%

1.2. Iepriekšējās stratēģijas izpilde

Bankas stratēģija Latvijai tika apstiprināta 2005. gada novembrī, un tā noteica četras galvenās stratēģiskās prioritātes.

- Infrastruktūras sektorā Banka atbalstīs valsts satiksmes infrastruktūras modernizāciju, īpaši rajonu pilsētās un mazpilsētās, vienlaikus aktīvi veicinot enerģijas efektivitāti un atjaunojamās enerģijas izmantošanu.
- Uzņēmumu sektorā Banka nodrošinās galvenokārt uzņēmumu ieguldījumus īpašumos tādiem uzņēmumiem, kuru projektiem ir nepieciešama plaša pārstrukturizācija vai atbalsts uzņēmuma pārvaldības jomā, vides aizsardzības vai pārrobežu investīcijas, piemēram, Krievijā vai citās NVS valstīs vai no tām.
- Vajadzības gadījumā Banka atbalstīs atlikušo daļēji valstij piederošo uzņēmumu privatizāciju atsevišķās nozarēs, tostarp telekomunikāciju un centrālapkures jomā.
- Finanšu sektorā tiks turpināts darbs ar dažiem izvēlētiem finanšu starpniekiem, lai tādējādi nodrošinātu ilgtermiņa investīcijas un parādu pārfinansēšanu galvenokārt MVU sektorā.

Kopumā Banka ir daļēji sasniegusi savus darbības mērķus, kas bija noteikti iepriekšējā stratēģijā. Banka turpināja sniegt atbalstu MVU, finansējot Rietumu banku un izdarot ieguldījumus reģionālajos fondos, no kuriem divi darbojas pārsvarā Baltijā. Iepriekšējā stratēģijas laikposmā Banka risināja aktīvu politisku dialogu ar dažādām Latvijas

iestādēm, vajadzības gadījumā veicinot PPP izmantošanu, galvenokārt no jauna izstrādātajos lielajos infrastruktūras projektos. 2007. gadā Banka parakstīja reģionālās sadarbības līgumu ar Lietuvas enerģijas taupīšanas uzņēmumu, kas darbojās arī Latvijā. Banka ir strādājusi ar cauruļvadu izbūves projektiem, galvenokārt pievēršoties enerģētiskajai drošībai, tostarp enerģijas efektivitātei un atjaunojamajai enerģijai, kā arī privātā sektora iesaistīšanai sabiedrisko pakalpojumu sniegšanā un pārrobežu investīcijām.

1.3. Pārejas posma ietekme uz Bankas portfeli un gūtās mācības

1.3.1. Finanšu sektors

Banku sektors – Banka ir devusi ieguldījumu vairāku vietējo banku privatizācijā un pārstrukturizēšanā, ieskaitot lielāko banku – Latvijas Unibanku, kas tika pārdota ārvalstu stratēģiskajam investoram. Neņemot vērā finanšu sektorā panākto konsolidāciju un stabilitāti, attiecībā uz daudziem ieguldījumiem ERAB radās arī problēmas. No Bankas sadarbības ar Pirmo banku **gūtās mācības** ir tādas, ka ir būtiski noslēgt efektīvu akcionāru līgumu kā priekšnoteikumu ERAB investīcijām, ja Bankai ir jāīsteno reāla ietekme mazākuma akcionāra statusā (PEX01-156).

Nebanku finanšu iestādes – 2001. gadā Banka iegādājās aptuveni 24 procentus “Balta” akciju kapitāla. Kaut arī šo ieguldījumu “traumēja” uzņēmuma sliktā vadība un tas izraisīja vadības atkāpšanos, uzņēmums turpina atrasties vadošajās tirgus pozīcijās. Banka aktīvi darbojās arī līzings nozarē saskaņā ar ES MVU pamatprogrammu, īpaši tas attiecas uz Bankas reģionālo projektu ar līzings sabiedrību “Hansa Capital”, kura ietvaros Latvijai tika piešķirti 18 miljoni eiro.

MVU un PMVU – Kopš 2000. gada Banka ir sekmīgi ietekmējusi MVU ar ES MVU kredītlīnijas starpniecību. Kaut arī tas skāra tikai divas bankas – Unibanku un Rietumu banku, tās paplašināja izsniegto aizdevumu apmēru, kas sasniedza gandrīz 60 miljonus eiro, par vairāk nekā 90 procentiem izvietojot tos ārpus galvaspilsētas. MVU sektors guva labumu arī no tehniskās sadarbības pasākumiem, kas bija vēltīti institucionālajai attīstībai, kā arī no daudzajām AVG un UKP iniciatīvām.

Privātie investīciju fondi – Kopš 1990. gadu nogales Banka ir aktīvi iesaistījusies daudzos reģionālajos privātajos investīciju fondos, piem., Baltijas Mazo investīciju fonds (*Baltic Small Equity Fund*) un Baltijas Investīciju fondi (*Baltic Investment Funds*), zināmā mērā gūstot pievilcīgu atdevi. Tomēr investīciju fondiem Latvijā likās pārāk grūti atrast pievilcīgas investīciju iespējas, salīdzinot ar Igauniju un Lietuvu.

Kopumā pārejas posma ietekme *finanšu sektorā* tiek vērtēta kā *mērena*.

1.3.2. Uzņēmumu sektors

Agrorūpniecība - Banka tika netieši iesaistīta šajā sektorā ar “Baltic Food Holding” starpniecību, tas Baltijas valstīs ir lielākais operators lielveikalu un pārtikas vairumtirdzniecības jomā, kā arī piedaloties reģionālajā projektā ar “Kesko”

mazumtirgotāju. Pārejas posma ietekme radās sakarā ar tirgus ekspansiju un pieaugošo konkurenci pārtikas mazumtirdzniecības un vairumtirdzniecības jomā, taču tiek atzīts, ka tā aprobežojas ar lielākajām pilsētām.

Īpašumi un tūrisms – Bankas līdzdalība viesnīcas privatizācijā bija pirmā darbība šajā nozarē un tās līdzfinansējums bija jānodrošina eksporta kredītiestādei, kas piekrita uzņemties projekta risku. Pirmās modernās biroju ēkas “Rīga” finansēšana cieta no nelabvēlīgiem nodokļu noteikumiem, kas tajā laikā attiecās uz jaunu ēku celtniecību. No Valdemāra centra būvniecības **gūtās mācības** ir tādas, ka īpašuma attīstīšanas projekti, kuros piedalās ārvalstu investori un kuros ir jāprivatizē zeme ekskluzīvā rajonā, var ievērojami aizkavēties politisko kampaņu laikā un pirmsvēlēšanu periodā (PE01-190).

Telekomunikācijas – Kopš 1997. gada Banka ir atbalstījusi “Baltcom GSM”, privātu Latvijas mobilo sakaru uzņēmumu. ERAB neiesaistījās investēšanā ne fiksēto līniju segmentos, ne arī politiskajā dialogā par likumdošanas uzlabošanu. Galvenās **gūtās mācības** “Baltcom” gadījumā ir tādas, ka Bankai ir rūpīgi jāizvērtē risks, ko rada neatkarīga regulatora trūkums, jo īpaši, ja konkurents ir valstij piederošs uzņēmums (PEX99-180).

Kopumā pārejas posma ietekme *uzņēmumu sektorā* tiek vērtēta kā *minimāla*.

1.3.3. Infrastruktūra

Enerģētika – Ar ERAB palīdzību beidzot kļuva pieejami tehniskās sadarbības līdzekļi un nozīmīgas ES mērķdotāciju saņemšanas iespējas, tika uzlabota arī drošība Daugavas hidroelektrostaciju dambju sistēmās. Turklāt Banka palīdzēja Ekonomikas ministrijai izveidot neatkarīgu sabiedrisko pakalpojumu regulatoru. Daugavas hidroelektrostaciju modernizācijas projektā **gūtās mācības** attiecas uz nepieciešamību veikt rūpīgu tehniski ekonomiskā pamatojuma izpēti pirms investīciju saistību uzņemšanās (PEX02-170).

Enerģijas efektivitāte - Bankas 1992. gada enerģētikas sektora investīciju projekts avārijas sistēmās laikus sniedza ieguldījumu enerģijas efektivitātes un enerģijas taupīšanas jomā, atbalstot daudzus apakšprojektus un papildus piesaistot tehniskās sadarbības resursus. Bankas avārijas sistēmu investīciju projektā **gūtās mācības** apliecina to, cik būtiski ir izvairīties no esošo tehnisko sistēmu komplikētas modernizācijas, jo īpaši IT jomā, tā vietā drīzāk uzstādot pavisam jaunas sistēmas (PE97-083).

PVI – 2000. gadā Banka parakstīja pirmo tiešo aizdevuma līgumu ar uzņēmumu “Rīgas ūdens” par vietējo komunālo pakalpojumu sniegšanu Latvijā. Izrādījās, ka *pašvaldības atbalsta līgums* ir sekmīgs instruments un sasniegums regulatīvajā reformā, uzņēmuma komerciālā pārstrukturizācija noritēja ļoti veiksmīgi. “Rīgas ūdens” projektā **gūtās mācības** ir tādas, ka Bankai ir iepriekš jānosaka tarifu aprēķina formula, kas visām līgumslēdzējiem pusēm ir jāparaksta pirms aizdevuma līguma slēgšanas, lai nodrošinātu projekta finansiālo dzīvotspēju (PE02-209).

Transports – Papildus atjaunošanas pasākumiem autoceļu un gaisa satiksmes apakšnozarēs Banka izdarīja divus ieguldījumus Ventspils ostā. Dzelzceļa termināļa un daudzfunkcionālā starpnozaru termināļa projekti sekmīgi apliecināja privātā sektora

līdzdalību ostas infrastruktūras finansēšanā un ekspluatācijā. Ventspils ostas projektos **gūtās mācības** saistās ar nepieciešamību veikt rūpīgu satiksmes plūsmas analīzi kā būtisku līdzdalības kvalitātes elementu jebkurā transporta projektā (PEX02-168).

Kopumā pārejas posma ietekme *infrastrukturā sektorā* tiek vērtēta kā *mērena*.

1.4. Dažas gūtās mācības

Labi strukturēts **finansējums bez valsts garantijām, kas piešķirts valstij vai pašvaldībām piederošiem uzņēmumiem**, vajadzības gadījumā paredzot arī privātā sektora līdzdalību, palīdz nostiprināt aizņēmēju komerciālo disciplīnu, kā arī mazina budžeta spiedienu sabiedriskajā sektorā.

Tomēr mazā valstī, kāda ir Latvija, darbs ar **pašvaldībām** ārpus galvaspilsētas nozīmē iesaistīšanos ļoti mazos un bieži vien darbietilpīgos projektos, kuriem var būt liela pārejas posma ietekme savā mazpilsētā vai pilsētā, bet ir ierobežota pārejas posma ietekme visas valsts mērogā.

Pārskatāmība, stingra **korporatīvā pārvaldība** un augsti standarti uzņēmējdarbības ētikas jomā ir būtiski elementi topošā ekonomikā, kurā bieži vien valda labas uzvedības modeļu trūkums. Tomēr nav jānovērtē par zemu tie ievērojamie laika un darba resursi, kas nepieciešami, lai vairākus gadus pēc kārtas pārvaldītu katru atsevišķo investīciju īpašumā, tostarp – lai nodrošinātu līdzdalību valdes darbā.

ES un ERAB MVU programmas ietvaros vietējām bankām veltītā uzmanība un sniegtais atbalsts ir palīdzējis mainīt banku attieksmi pret **aizdevumiem mazākiem MVU** un līdz ar to ir veicinājis vidēja termiņa finansējuma pieejamību šajā segmentā.

ERAB laikus uzsāktā **līdzdalība vietējās bankās** un citās nebanku finanšu iestādēs **akcionāra statusā** ir devusi sekmīgu ieguldījumu finanšu sektora attīstībā, tostarp piesaistījusi uzticamus ārvalstu stratēģiskos investorus no Ziemeļvalstīm un Vācijas, tā ir veicinājusi arī aizdevumu kultūras nostiprināšanos un paplašinājusi klientiem pieejamo finanšu instrumentu klāstu.

2. DARBĪBAS VIDE

2.1. Vispārējā reformu vide

Kopš neatkarības atgūšanas 1991. gadā Latvija ir piedzīvojusi strauju progresu pārejā uz funkcionējošu tirgus ekonomiku un strukturālu reformu īstenošanu ar tālejošām sekām. Tas ir devis iespēju uzplaukt privātajam sektoram un ekonomikai, kas ir viena no visatvērtākajām Eiropā. Līdz 1990. gadu nogalei privatizācija pamatā bija pabeigta.

Pēdējos gados reformas koncentrējās uz ES Kopienas tiesību aktu kopuma (*acquis communautaire*) pieņemšanu un iestāšanos ES 2004. gada maijā. Kopš pievienošanās ES ir panākts zināms progress privatizācijas pabeigšanā atlikušajos valsts uzņēmumos, ieskaitot

naftas tranzīta uzņēmumu "Ventspils nafta". Turklāt ir panākts progress uzņēmējdarbības vides uzlabošanā un finanšu sektora uzraudzības veicināšanā. Valdība ir arī guvusi nopietnus panākumus dzelzceļa pārstrukturizācijā un enerģētikas tirgus liberalizācijā. 2007. gadā apstiprinātais Valsts attīstības plāns vidējā termiņā nodrošina stratēģisko plānošanu Latvijas reģionālās attīstības jomā 2007.–2013. gadā, pamatā koncentrējoties uz izglītības un zināšanu apguves jautājumiem.

2.2. Politiskie notikumi

Pēdējās parlamenta vēlēšanās, kas notika 2006. gada 7. oktobrī, valdība tika atkārtoti ievēlēta uz otro pilnvaru laiku. Pēc īsām partiju sarunām pie varas palika agrākā valdošā koalīcija, ko veidoja Tautas partija ar tās premjerministru Aigaru Kalvīti, Zaļo un zemnieku savienības un Pirmās partijas/Latvijas ceļa (LPP/LC), kaut arī nedaudz izmainītā veidolā. Ceturtais partneris, konservatīvā nacionālistu partija TB/LNNK, arī tika aicināta pievienoties koalīcijai. Kalvītis palika ministru prezidenta amatā, un arī daudzi ministri saglabāja savus amatus.

2007. gadā vairāki ministri pameta valdību un galvaspilsētas Rīgas ielās sākās protesti pret premjerministram Kalvītim piedēvētu varas ļaunprātīgu izmantošanu - šie notikumi pasteidzināja viņa demisiju (līdz ar visu valdību) 2007. gada novembra sākumā. Latvijas prezidents Valdis Zatlers, kurš pats tikai nesen bija ievēlēts, uzticēja jaunās valdības veidošanu Ivaram Godmanim no LPP/LC, neatkarīgās Latvijas pirmajam ministru prezidentam, kurš pēdējo reizi vadīja valdību 1990.–1993. gadā. Jaunā valdība, kuru veidoja tie paši četri koalīcijas partneri, Latvijas 100 deputātu parlamentā tika apstiprināta ar 54 balsīm par un 43 pret.

Godmaņa valdība līdz šim nav paziņojusi par būtiskām izmaiņām valsts politiskajā virzībā, kaut arī tās manevra iespējas ir ierobežotas sakarā ar pastāvošo tautas neapmierinātību.

2.3. Vides aizsardzības jautājumi

Latvijas mērķi vides aizsardzības un ilgtspējīgas attīstības jomā ir definēti Latvijas Ilgtspējīgas attīstības stratēģijā (2002) un Nacionālajā vides politikas plānā (2004). Nacionālajā vides politikas plānā ("NVPP") ir ņemti vērā Eiropas Savienības standarta tiesību akti un politikas dokumenti, tostarp sestā Eiropas Kopienas Vides aizsardzības rīcības programma "Vide 2010: mūsu nākotne, mūsu izvēle", kā arī ANO un citu starptautisko institūciju saistošie dokumenti.

NVPP līdz ar citiem plānošanas dokumentiem ekonomikas un sociālajā jomā ir jāklūst par vienotu pamatu valsts ilgtspējīgas attīstības politikas veidošanā un īstenošanā.

NVPP galvenais mērķis ir nodrošināt tādus dzīves vides apstākļus, kas labvēlīgi ietekmē cilvēku veselību, veicina sabiedrības labklājību un paildzina cilvēku mūža ilgumu, pielīdzinot dzīves standartus un ekonomikas izaugsmes līmeni Eiropas Savienības valstu vidējam līmenim.

Pēc Latvijas vides stāvokļa izvērtēšanas un valsts tautsaimniecības nozaru stratēģisko pamatnostādņu ievērošanas NVPP izdara šādus galvenos secinājumus:

1. Lai racionāli izmantotu dabas resursus, nepieciešams ieviest uz modernām tehnoloģijām pamatotu maza atlikuma ražošanu, nodrošinot augstu energoefektivitāti un izveidojot bīstamo atkritumu apsaimniekošanas infrastruktūru. Ieviešot principu “piesārņotājs maksā”, tiks samazināts rūpnieciskās darbības rezultātā gaisā, ūdenī un augsnē nonākušais piesārņojošo vielu daudzums.
2. Latvijas lielākā bagātība un labklājības pamats – zeme - netiek ilgtspējīgi izmantots. Attīstot bioloģisko un vidi saudzējošo lauksaimniecību, kā arī lauksaimniecībai alternatīvu ienākumu radīšanu, nepieciešams saglabāt bioloģisko daudzveidību un nepieļaut lauku ainavas degradāciju, tādējādi nodrošinot agrovīdēšanas resursu ilgtspējīgu izmantošanu.
3. Intensīva transporta plūsma un gaisa piesārņojums lielajās pilsētās kļūst par valsts nozīmes problēmu. Tuvāko gadu laikā Vides, Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu un Satiksmes ministrijas uzdevums būs uzlabot gaisa kvalitāti, izmantojot ekonomiskās un organizatoriskās metodes, kā arī pievēršot uzmanību transporta plānošanas lomas palielināšanai.
4. Kaut gan Latvijas ūdeņu resursi ir pietiekami, lai nodrošinātu iedzīvotāju un uzņēmēju vajadzības, normatīvo aktu prasībām atbilstošu dzeramo ūdeni vēl nesahem visi Latvijas iedzīvotāji. Tāpēc īpaša uzmanība tiks pievērsta ūdeņu kvalitātes uzlabošanai un uzsāktu programmu sekmīgai virzībai.
5. Latvijā ir liela ekosistēmu un to dabisko struktūru, kā arī vietējo savvaļas sugu, lauksaimniecības augu un dzīvnieku šķirņu daudzveidība. Šīs daudzveidības saglabāšana ir nepieciešama ne tikai veselīgas dzīves vides un ilgtspējīgas attīstības nodrošināšanai Latvijā, bet arī starptautisko saistību izpildei.
6. Nacionālā vides politikas plāna īstenošanā ļoti liela nozīme ir vides normatīvo aktu prasību iekļaušanai visu līmeņu plānošanas dokumentos.
7. Pilsoniskas sabiedrības veidošanā izšķiroša nozīme ir sabiedrības informēšanai un plašākai iesaistīšanai vides jautājumu risināšanā.

Nacionālajā vides politikas plānā ir formulēti vides aizsardzības principi, galvenie politikas mērķi un pasākumi to sasniegšanai. Īpaša vērība tiek pievērsta vides politikas integrēšanai visās Latvijas tautsaimniecības nozarēs, kā arī nacionālās, reģionālās un vietējās plānošanas līmenī.

Vides politikas un ilgtspējīgas attīstības stratēģiskie mērķi tiek īstenoti ar tiesiskās sistēmas un institucionālā ietvara palīdzību. 2004. gada maijā iestājoties ES, Latvija ir būtiski īstenojusi ES *acquis* visās vides politikas jomās. Latvijas dalības ES četros gados ir nodrošināts turpmākais progress to dažu pārejas noteikumu īstenošanā, kas tika saskaņoti Līgumā par Latvijas pievienošanu Eiropas Savienībai.

Lai nodrošinātu atbilstību *acquis* prasībām, tagad un arī turpmāk būs nepieciešami ievērojami ieguldījumi, bet no tā lielu labumu gūst sabiedrības veselības un sociāli ekonomiskā joma.

2.4. Tiesiskā reforma

Latvijas likumdevējas varas pamatmērķis arī turpmāk būs nodrošināt Latvijas tiesību aktu efektīvu saskaņošanu ar Eiropas Savienības atbilstīgajiem tiesību aktiem un politikas dokumentiem (*acquis communautaire*). No jauna pieņemto un grozīto tiesību aktu mērķis gan publiskajā, gan privātajā reglamentētajā jomā ir atbalstīt brīvā tirgus ekonomiku, veicināt privāto uzņēmējdarbību un integrāciju starptautiskajā ekonomikas sistēmā. Svarīgākie nesenie notikumi ir šādi:

- 2007. gada grozījumi Finanšu instrumentu tirgus likumā, ieviešot ES attiecīgās direktīvas, cita starpā, veicināja valsts un pašvaldību uzņēmumu darbības pārskatāmības uzlabošanu, noregulēja obligāto uzņēmuma pārņemšanas piedāvājumu izteikšanas kārtību un ieviesa mazākuma akcionāru aizsardzības pasākumus;
- jaunais Sabiedriskā iepirkuma likums, kas ievieš ES Direktīvu Nr. 2004/18/EK; tiek cerēts, ka tas nodrošinās elastīgākas un vienkāršākas sabiedriskā iepirkuma procedūras;
- pievienošanās Romas konvencijai 2006. gada 1. martā, ieviešot vienotus noteikumus attiecībā uz līgumsaistību tiesisko regulējumu;
- grozījumi Civilprocesa likumā (2006. gadā), kas uzlaboja ārvalstīs pieņemto tiesas nolēmumu izpildes kārtību un pārskatīja tiesu atbildības sadali starp apgabaltiesām un rajonu tiesām;
- jaunais likums par negodīgu tirdzniecības metožu aizliegšanu (spēkā no 2008. gada 1. janvāra), kas nosaka, kāds pamatojums ir nepieciešams, lai tirdzniecības metodes atzītu par negodīgām, maldinošām vai agresīvām, kā arī piešķir uzraudzības iestādēm zināmas pilnvaras jautājumā par patērētāju tiesību aizsardzību; un
- saskaņā ar grozījumiem Noguldītāju aizsardzības likumā (pieņemti 2007. gada 24. maijā) tika palielināta noguldītājam atlīdzināmo zaudējumu summa, ja zaudējumi radušies sakarā ar Finanšu un kapitāla tirgus komisijas licencēta noguldījumu pakalpojumu sniedzēja sniegto pakalpojumu neatbilstību.

Latvijā ir izveidota izvērsta tiesiskā sistēma, kas atbilst attīstītu pārejas posma valstu līmenim, bet daudzās jomās tā gandrīz atbilst starptautiskajiem standartiem. Tiesību aktus atbalsta atbilstoši iedibināti institucionālie mehānismi, kas ļauj tos īstenot. Latvijas tiesību aktu pastāvīga saskaņošana ar ES tiesību aktiem arī ir palīdzējusi uzlabot tiesiskās vides kvalitāti valstī. Tomēr, kā raksturots 8. pielikumā, pastāv arī problēmas, kuras vajadzētu risināt, jo īpaši korporatīvās pārvaldības un koncesiju tiesiskā regulējuma efektivitātes jomā. Turklāt nozīmīgas Latvijas prioritātes paliek tiesu sistēmas kvalitātes veicināšana un korupcijas jautājumu risināšana.

2.5. Ar Bankas darbību saistītie makroekonomiskie apstākļi

2007. gadā ekonomiskā aktivitāte saglabāja savu spēku, reālais IKP pieauga par 10,3 procentiem. Tomēr gada nogalē un 2008. gada sākumā bija vērojama palēnināšanās. 2007. gads bija trešais gads pēc kārtas, kad reālais IKP pieaugums veidoja divciparu skaitli. Tāpat kā iepriekšējos gados reālais IKP galvenokārt pamatojās uz straujo

izaugsmi gan privātā patēriņa jomā, gan investīciju apjomā. Straujo izaugsmi pavadīja augoša inflācija, kas 2008. gada jūlijā sasniedza desmitgades augstāko līmeni 16,7 procentu apmērā, un tas bija augstākais rādītājs visā Eiropas Savienībā. 2007. gadā Centrālā banka divreiz paaugstināja savu refinansēšanas likmi, lai apturētu inflāciju un iegrožotu pārkarsušo tautsaimniecību. Turklāt valdība ieviesa veselu virkni pretinflācijas pasākumu, un arī banku augošā nevēlēšanās uzņemt risku lika piesardzīgāk izturēties pret aizdevumu izsniegšanu. Šiem apstākļiem bija ievērojama loma kredītu skaita pieauguma un mājokļu cenu palielinājuma mazināšanā, un pavisam neseno notika arī iekšzemes pieprasījuma izlīdzināšanās. 2008. gada sākumā centrālā banka uz diviem gadiem divos posmos samazināja minimālās rezerves koeficientu līdz sešiem procentiem attiecībā uz banku atbildību fiksēta parāda atmaksas termiņa gadījumos, lai palīdzētu finanšu sektoram piesaistīt ilgtermiņa finansējumu.

Darba tirgus palika nosacīti šaurs, bezdarba līmenis 2008. gada sākumā samazinājās līdz 5,5 procentiem, un darba ņēmēju skaits tobrīd bija sasniedzis augstāko līmeni kopš pārejas posma sākuma. Sekoja algu pieauguma paātrinājums, 2007. gadā sasniedzot gada vidējo rādītāju 31,5 procenti. Kaut arī daļu no šā straujā algu pieauguma var izskaidrot ar algu legalizāciju (Valsts ieņēmumu dienests bija uzsācis kampaņu pret "aploksņu algām" un noteica, ka ar nodokļiem apliekamie ienākumi ir pamats bankas aizdevuma saņemšanai), reālās algas auga straujāk nekā darba ražīgums, un tas radīja papildu spiedienu uz inflāciju. Stāvoklis darba tirgū pamazām uzlabojas, bet algu spiediens saglabājas. Darba tirgus šaurību daļēji nosaka iedzīvotāju emigrācijas apjoms, galvenokārt uz citām Eiropas Savienības valstīm, lai gan 2007. gadā emigrācija ievērojami palēninājās. Līdz ar to vidējā termiņā būtiska nozīme ir pasākumiem, kas vērsti uz darbspēka piegādes nodrošināšanu.

Tekošā konta deficīts 2007. gadā sāka mazināties, bet attiecībā uz visa gada rādītājiem kopumā tas saglabājās augsts - 22,8 IKP procentu apmērā. Tas galvenokārt atspoguļoja tirdzniecības bilances attīstību, kurā importa pieaugums sāka palēnināties. Latvijā vēl arvien saglabājas divkārša eksporta struktūra – no vienas puses, preces ar salīdzinoši augstāku pievienoto vērtību tiek eksportētas pamatā uz NVS valstīm, bet eksportu uz ES veido galvenokārt produkcija ar zemāku pievienoto vērtību, tādēļ pastāv zems inovāciju līmenis un gaus ražīguma pieaugums.

2007. gadā valdība aktīvi risināja jautājumu par augošo makroekonomisko neproporcionalitāti. Vairs negaidot iespēju tērēt laimīgi atrastus nodokļu ieņēmumus, kas rastos no augstiem izaugsmes rādītājiem, valdība savā inflācijas apkarošanas plānā paredzēja aplikt ar nodokļiem ienākumus no nekustamā īpašuma pārdošanas (ja īpašums pārdevējam ir piederējis mazāk nekā piecus gadus), sākot no 2010. gada, kā arī vairākus pasākumus, lai nobremzētu kredītu ekspansiju, un priekšlikumu ierobežot algu pieaugumu sabiedriskajā sektorā. 2007. gada konsolidētajā valsts kopbudžetā valdība bija ieplānojusi bezdeficīta budžetu. Valdība atlika agrāk ieplānoto fizisko personu ienākuma nodokļa likmes samazinājumu no 25 līdz 15 procentiem, kamēr saglabājas izteikts ieņēmumu pieaugums. Lai stabilizētu ekonomiku, 2008. gada janvārī valdība piedāvāja papildu pasākumus saistībā ar fiskālo konsolidāciju, nodokļu politiku un publiskās pārvaldes efektivitāti.

Ir sagaidāms, ka vispārējais pieaugums krasi palēnināsies, jo iekšzemes pieprasījums izlīdzinās līdz ar sarūkošo kredītu pieaugumu, lejup slīdošajām mājokļu cenām un

zaudēto patērētāju uzticību. Kaut arī ir iespējams veikt ievērojamus uzlabojumus, iekšzemes un ārējā tirgus neatbilstības vēriens liek domāt, ka korekciju izdarīšana varētu būt zināmā mērā nokavēta. Maznozīmīgais spekulatīvais uzbrukums Latvijas valūtai 2007. gada sākumā apvienojumā ar eiro valūtā ņemto aizņēmumu lielo īpatsvaru liecināja, ka Latviju var viegli ievainot dažādi finansiāli satricinājumi un maiņas kursa svārstības. Tomēr varas iestādes neplāno mainīt pašreizējo maiņas kursa režīmu, un to rezerves vēl arvien ir lielas. Vēl vairāk, banku sektors kopumā ir stabils.

2.6. Pārejas posma panākumi un grūtības

Turpmāk sniegtā pārējo pārejas posma grūtību analīze pa nozarēm atklāj vairākas prioritārās jomas (lūdzu, skatīt 5. pielikumā tabulu par 2005. gadā izdarīto pārejas posma grūtību novērtējumu (PPGN)).

Uzņēmumu sektors

Rūpniecība kopumā: *sakarā ar spiedienu uz darba tirgu ir nepieciešami noteikti politikas pasākumi, lai uzlabotu darbaspēka kvalifikāciju un paaugstinātu ilgtermiņa konkurētspēju*

Kaut arī uzņēmējdarbības vide joprojām ir viena no labākajām visā reģionā un darbaspēka izmaksas absolūtos skaitļos ir zemas, bezdarba mazināšanās un algu pieaugums, kas pārsniedz darba ražīgumu, galvenajās nozarēs izraisa papildu spiedienu uz vispārējo konkurētspēju. Šis apstāklis apvienojumā ar augošajām enerģijas cenām akcentē nepieciešamību veikt pārstrukturizāciju un investīcijas, jo īpaši energoietilpīgajās nozarēs. Vajadzīgi politikas pasākumi, kas uzlabotu darbaspēka kvalifikāciju.

MVU: *Latvijas MVU ir pārgriezta sarkanā lente, bet akciju kapitāls joprojām ir nepietiekams*

Mazie un vidējie uzņēmumi (MVU) veido Latvijas tautsaimniecības mugurkaulu, tie ir galvenie darba devēji un pakalpojumu sniedzēji, jo īpaši valsts nabadzīgākajos rajonos. MVU turpina ciest no institucionālās spējas trūkuma, kaut arī notiek zināmi uzlabojumi. Uzņēmējdarbības uzsākšana šeit ir lētāka nekā jebkur citur reģionā. Saskaņā ar Pasaules Bankas jaunāko 2008. gada uzņēmējdarbības gaitas pārskatu uzņēmējdarbību Latvijā var uzsākt, veicot tikai piecas dažādas procedūras, un tam vidēji nepieciešamas 16 dienas, bet izmaksas līdzinās trim procentiem no iekšzemes kopprodukta uz vienu iedzīvotāju, un šāds rādītājs ir tuvs vai pat labāks par ESAO vidējo rādītāju. 2008. gada janvārī Latvijas Banka atklāja valsts mēroga Kredītreģistru, kurā tiek apkopota informācija par aizņēmējiem un aizdevumu galvotājiem visā Latvijā. Šis reģistrs aizstāja iepriekš pastāvējušo Kredītreģistru. Tiesību aktu prasības garantiju un bankrota jautājumos atbalsta aizdevumu piešķiršanu MVU, un ķīlas reģistrācijas izmaksas ir zemas. Komerbankas un līzings uzņēmumi ir bijuši ļoti aktīvi aizdevumu vai nomas līgumu slēgšanā ar MVU, bieži vien izmantojot šim nolūkam paredzētās starptautisko finanšu iestāžu kredītlīnijas. Taču MVU akciju kapitāls joprojām ir nepietiekamā līmenī.

Agrorūpniecība: *tāpat kā citur reģionā, Latvijas agrorūpniecības uzņēmumi gūtu zināmu labumu no uzlabojumiem efektivitātes jomā un no higiēnas standartu modernizācijas*

Zemes tirgus turpina funkcionēt vāji. Vairāk nekā 80% aramzemes pieder privātām saimniecībām, taču vēl arvien ir nepieciešama to pārstrukturizācija, it īpaši gadījumos, kad īpašumā ir ļoti nelieli zemes gabali un lielā mērā sadalītas īpašuma tiesības. Agrorūpniecība ir pilnībā privatizēta, bet tāpat kā citās jaunajās dalībvalstīs jaunajiem īpašniekiem vēl ir jāsamazina izmaksas, jāpaaugstina efektivitāte un jāuzlabo higiēnas standarti, lai varētu kļūt starptautiski konkurētspējīgi. Efektīvāka pārtikas ražošana ļautu arī samazināt piegādes grūtības, kas pieauga pēdējā gada laikā. Lai gan aizdevumi lauksaimniecībā pieaug tikai ļoti lēni, Latvijas ļoti ienesīgā banku sistēma pakāpeniski ir gatava aizdot vairāk, jo palielinās lauksaimniecības sektora rentabilitāte, tostarp primārajā pārtikas ražošanā.

Finanšu sektors

Banku sektors: *finanšu sektors kopumā ir stabils, lai gan straujais kredītu pieaugums pēdējo gadu laikā pakļauj šo sektoru paaugstinātam riskam*

Sektora pārstrukturizācija ir pabeigta, un šī nozare gandrīz pilnībā atrodas privātās rokās (2007. gada nogalē tikai 5,5 procenti no banku kopējā samaksātā akciju kapitāla piederēja valstij, un tie koncentrējās “Latvijas Hipotēku un zemes bankā”). Ārzemniekiem piederošajām bankām, pusei no valstī esošajām 24 bankām, piederēja 73 procenti no kopējā banku kapitāla. Zemā nomināla un negatīvo reālo procentu likmju apvienojums ar banku sektora augsto konkurētspēju pēdējo gadu laikā sekmēja iekšzemes kredītu strauju ikgadējo palielinājumu, un 2007. gada nogalē attiecībā pret IKP tas bija palielinājies par 94 procentiem. Banku sektorā darbojas regulējoši pamata noteikumi. Regulēšana un finanšu pārraudzība tika pastiprināta sakarā ar to, ka problēmas vēl arvien radīja nodokļu krāpšana un nelegāli iegūtu līdzekļu legalizācija. Lai apkarotu iekšējās un ārējās neatbilstības, valdība ieviesa virkni pasākumu, kas daļēji iedarbojās 2007. gada vidū, lai nodrošinātu kredītu pieaugumu (kredīti arvien vairāk tika ņemti ārvalstu valūtā). Šie pasākumi iekļāva, piemēram, desmit procentu lielas pirmās iemaksas noteikšanu, lai privātpersonas varētu saņemt bankas aizdevumu, prasību apstiprināt ienākumu apmēru nodokļu iestādēs pirms bankas aizdevuma saņemšanas, nodokļa ieviešanu par nekustamā īpašuma pārdošanā gūto ienākumu starpību, salīdzinot ar tā pirkuma cenu, ja nekustamais īpašums personai ir piederējis mazāk nekā piecus gadus, kā arī centralizēta kredītreģistra izveidošanu. 2008. gada aprīlī Latvijas Republikas Ministru kabinets apstiprināja piedāvāto grozījumu Patērētāju tiesību aizsardzības likumā, paredzot atcelt prasību par pirmo iemaksu 10 procentu apmērā, bet tas vēl jāapstiprina parlamentā.

Akciju tirgus: *neraugoties uz zināmu progresu, ārējā akciju kapitāla pieejamība vēl arvien ir nepietiekama*

Kaut arī privāto investīciju fondu sektors ir neliels un atpaliek no kaimiņvalstīm, arvien pieaug Ziemeļvalstu privāto investoru interese. Taču šim sektoram ir jāpadziļina sava pārskatāmība, tostarp, nodrošinot pievilcīgu rentabilitāti un piedāvājot plašāku finanšu instrumentu klāstu, arī attiecībā uz uzņēmumiem, kas atrodas savas izaugsmes sākumstadijā.

Infrastrukturā sektori

Enerģētika: *augošas prioritātes ir enerģētiskā drošība un enerģijas efektivitāte, taču te vēl ir brīva vieta arī augošai konkurencei*

Enerģētikas sektora liberalizācija ir pamatos pabeigta, un tagad visas pūles ir jākoncentrē uz enerģētiskās drošības nodrošināšanu un efektivitātes paaugstināšanu. “Latvenergo” ir sadalīts, kaut arī tā privatizācija netiek plānota. Tirgus liberalizācija ir īstenota saskaņā ar ES prasībām. Rezultātā rūpnieciskie patērētāji un konkurējošie piegādātāji ir ieguvuši brīvu pieeju valstij piederošā “Latvenergo” pārvades tīkliem. Sākot no 2007. gada jūlija, Latvijas patērētāji drīkst izvēlēties elektrības piegādātāju ES ietvaros. Latvijas valstiskais mērķis ir līdz 2010. gadam no 45% līdz 49% palielināt to elektrības daļu galīgajā elektrības patēriņā, kas ražota no atjaunojamiem enerģijas avotiem. Tarifi atspoguļo izmaksas, un darbojas neatkarīgs regulators. Enerģijas piegādes paliek rūpju lokā, jo īpaši sakarā ar Ignalinas atomelektrostacijas slēgšanu, kas paredzēta 2009. gadā, un tā var izraisīt būtisku elektrības cenu palielinājumu.

Ir izveidotas enerģijas efektivitātes sektora galvenās institūcijas. Valsts ir ratificējusi Kioto protokolu un ir kļuvusi par Eiropas oglekļa tirgus dalībnieci. Būdam jauna ES dalībvalsts, Latvija ir iekļāvusies Emisiju tirdzniecības sistēmā (ETS). Vēl ir jāattīsta uz tirgus principiem pamatota enerģētikas pārvaldes sistēma. Autonomi daudznozaru regulators nosaka enerģijas tarifus, lai nodrošinātu enerģijas efektivitātes ekonomiskos stimulus. Tomēr valdības aģentūras pārāk lēni izvērtē un apstiprina atjaunojamās enerģijas projektus, un daudzu apstiprinājumu nosacījumi neatbilst investoru cerībām. Turklāt liels darbs vēl jāiegulda, lai stimulētu enerģijas efektivitātes uzlabojumus mājsaimniecībās un mazajos uzņēmumos, kuriem bieži pietrūkst izpratnes un finansējuma iespēju.

Komunālā saimniecība: *privātie uzņēmumi ir lielā mērā iesaistīti sabiedrisko pakalpojumu sniegšanā un ES finansētajos projektos*

Kā visur Baltijas reģionā, arī Latvijā komunālā saimniecība ir sadrumstalota un cieš no administratīvās mazspējas. Ļoti mazam skaitam no 551 pašvaldības ir piekļuve ārējam finansējumam uz pieņemamiem noteikumiem. Pastāv zināma ierobežota privātā sektora līdzdalība centrālā apkures ekspluatācijā un pilsētas transporta pakalpojumu sniegšanā, taču ūdensapgādi vēl arvien nodrošina pašvaldībām piederoši (komercializēti) uzņēmumi. Daudznozaru regulators ir tuvinājis tarifus izmaksām. Pastāvot fiskālam spiedienam uz pašvaldību finansēm, sabiedrisko pakalpojumu sniegšanas jomā rodas arvien lielākas iespējas efektivitātes celšanā iesaistīt privātos uzņēmumus.

Transports: *notiek dzelzceļa nozares pārstrukturizācija*

Latvijas dzelzceļa reorganizācija ir pabeigta un tā atbilst attiecīgo ES direktīvu prasībām. Pilsētas satiksmei kļūstot intensīvākai, jo īpaši galvaspilsētā, tiek plānoti būtiski ieguldījumi autoceļos un sabiedriskajā transportā. Sakarā ar šo ieguldījumu lielo apmēru, šķiet, būs nepieciešama privātā sektora līdzdalība.

3. STRATĒGISKĀ VIRZĪBA

3.1. Bankas prioritātes stratēģijas laikposmā

Ievērojot Latvijā atlikušo pārejas posma grūtību analīzi, Bankas lielākā uzmanība stratēģijas darbības laikposmā tiks veltīta

- lielāka riska produktu nodrošināšanai vietējām korporācijām, lai finansētu to izaugsmi un efektivitātes uzlabojumus, koncentrējoties uz pārrobežu ekspansiju;
- kapitāla un līdzekļu nodrošināšanai dažu izvēlētu finanšu iestāžu ilgtermiņa kredītlīnijām un to korporatīvās pārvaldības un uzņēmējdarbības metožu nostiprināšanai. Izlases veidā jāpiešķir kapitāls jaunajiem reģionālajiem investīciju fondiem, kas strādā ar MVU;
- investīciju nodrošināšanai, lai uzlabotu enerģijas efektivitāti, attīstītu atjaunojamo enerģētiku un veicinātu enerģētisko drošību;
- privātā sektora iesaistes atbalstīšanai sabiedrisko pakalpojumus sniegšanā, sadarbojoties ar struktūrfondiem un kohēzijas fondiem;
- Bankas portfeļa aktīvai pārvaldīšanai, lai uzturētu tā augsto kvalitāti.

Šī stratēģija tiks īstenota saskaņā ar stratēģisko ievirzi, kas noteikta 2006.–2010. gadam, tās pakāpeniskās īstenošanas grafiks ir saskaņots PRP 3 ietvaros.

3.2. Problēmas atsevišķās nozarēs un Bankas mērķi

3.2.1. Uzņēmumu sektors

Pārejas posma grūtības

Korporatīvā pārvaldība un konkurētspēja tirgū ir relatīvi vāja. Valdības ambiciozo stratēģisko mērķi identificēt un attīstīt Latvijas cilvēkkapitāla resursus izglītības, zinātnes un tehnoloģiju jomā, kā tas ir noteikts Latvijas Nacionālajā attīstības plānā 2007.–2013. gadam, būs nepieciešams atbalstīt ar turpmākiem konkrētiem pasākumiem. Ņemot vērā konkurētspējas problēmas, ko pastiprina augošās enerģijas izmaksas, prioritāra nozīme būs pārstrukturizācijai un investīcijām energoietilpīgajās nozarēs.

Darbības prioritātes:

- nodrošināt kapitāla investīcijas uzņēmumos, kuriem nepieciešams atbalsts pārstrukturizācijai vai korporatīvajai pārvaldībai, investīcijas apkārtējā vidē un/vai pārrobežu investīcijas;

- atbalstīt uzņēmumu investīcijas enerģijas efektivitātē un konkurētspējas uzlabošanā.

3.2.2. Finanšu sektors

Pārejas posma grūtības

Visām Latvijas finanšu iestādēm ir jānodrošina, lai to darbībā tiktu novērsts nelegāli iegūtu līdzekļu legalizācijas risks un lai tās strādātu, ievērojot labākās starptautiski atzītās metodes, lai novērstu legalizāciju, krāpšanu un citus finanšu noziegumus. Kaut arī pēdējos gados kredītu pieaugums ir bijis straujš, MVU trūkst kapitāla un starpfinansējuma izaugsmes atbalstam. MVU lauku teritorijās, tostarp agrorūpniecībā, tikai iegūs no lielākām iespējām piekļūt kapitālam, lai paaugstinātu savu efektivitāti.

Darbības prioritātes:

- vajadzības gadījumā nostiprināt banku korporatīvo pārvaldību un uzņēmējdarbības metodes;
- nodrošināt ilgtermiņa kapitālu izvēlētām vidēja lieluma bankām, kurām trūkst stratēģiskā īpašnieka;
- izlases veidā piešķirt kapitālu jauniem reģionālajiem investīciju fondiem, jo īpaši tiem, kas strādā ar MVU un/vai agrorūpniecības uzņēmumiem.

3.2.3. Infrastruktūras un vides aizsardzības sektors

Pārejas posma mērķi

Privātais sektors ļoti ierobežotā mērā darbojas komunālajā saimniecībā, tostarp centrālapkures, ūdensapgādes un kanalizācijas un pilsētas transporta jomā, kā arī valsts transporta infrastruktūrā. Rodas ievērojamas nevajadzīgas ekspluatācijas izmaksas sakarā ar siltuma zudumiem pašvaldībām piederošajos apkures tīklos, ēkās un privatizētajos rūpniecības uzņēmumos. Latvijā saglabājas liela atkarība no enerģijas, kas tiek importēta no kaimiņvalstīm, konkrēti no Krievijas un Lietuvas.

Darbības prioritātes:

- veicināt un atbalstīt privātā sektora līdzdalību komunālās un transporta infrastruktūras finansēšanā. Iespēju robežās šie projekti ir jāpapildina ar ES finansējumu;
- uzlabot enerģijas efektivitāti;
- atbalstīt alternatīvu enerģijas avotu attīstību un veicināt enerģētisko drošību.

3.3. Problēmas portfēja pārvaldībā

Banka strukturēs sava portfēja pārvaldību tā, ka būs iespējams saglabāt pašreizējo augsto portfēja kvalitāti, bet projektu uzraudzību īstenos Viļņā rezidējošā biroja darbinieki. Banka centīsies nodrošināt, lai paredzamā Latvijas nošķiršana no ERAB darbības neradītu pārrāvumu portfēja pārvaldībā, tostarp projektu uzraudzībā.

4. SADARBĪBA AR CITĀM STARPTAUTISKAJĀM FINANŠU IESTĀDĒM UN EIROPAS SAVIENĪBU

4.1. Eiropas Savienība (ES)

Kohēzijas un struktūrfondi 2007.–2013. gadā ES ir piešķīrusi kopumā 4,6 miljardus eiro. 2004.–2006. gadā ES fondu apguve, kuru ietekmēja, piem., administratīvās projektu kontroles iespējas, nepieciešamība nodrošināt efektīvu īstenošanu un līdzfinansējumu, noritēja ļoti lēni, toties tagad tā ir pietiekami jāmodernizē, lai noteiktajā laika posmā gūtu visu iespējamo labumu no piešķirtajiem ES fondiem. Latvijas Valsts stratēģiskajā atsaucē pamatdokumentā (VSAP) ir noteikts, ka ES finansējums tiks ieguldīts trijos stratēģiski svarīgos mērķos:

- cilvēkresursu attīstība un efektīva izmantošana;
- konkurētspējas nostiprināšana un virzība uz ekonomiku, kas pamatojas uz zināšanām;
- uzlabojumi sabiedrisko pakalpojumu sniegšanā un infrastruktūrā kā priekšnoteikums saskanīgai valsts un teritorijas attīstībai.

Cita starpā, fondi dos konkrētu ieguldījumu Latvijas pilsētu attīstībā. Pašlaik lielākā daļa sociālo un ekonomisko aktivitāšu ir koncentrēta galvaspilsētā Rīgā un tās apkaimē, kur dzīvo gandrīz puse Latvijas iedzīvotāju. Lai sekmētu daudzveidīgāku un līdzsvarotāku valsts attīstību, ERAB sniegs atbalstu 17 pilsētu attīstībai, tostarp Rīgai (gandrīz 263 miljonus eiro).

Uzmanība tiks veltīta arī publiskās administrācijas efektivitātes uzlabošanai, tas ir priekšnoteikums ES fondu pārvaldībai. ES ieguldījums palīdzēs kompensēt izglītības sistēmas trūkumus un sekmēs jaunu uzņēmumu veidošanos, kā arī valsts autoceļu un dzelzceļa tīkla pilnveidošanu.

4.2. Eiropas Investīciju banka (EIB)

Kopš 2002. gada EIB dažādiem projektiem Latvijā ir piešķīrusi kopumā 364 miljonus eiro, galvenokārt ar 150 miljonu eiro lielās ES struktūrfondu un kohēzijas fondu līdzfinansējuma programmas starpniecību un ar globāliem aizdevumiem finanšu starpniekiem, lai finansētu mazo un vidējo uzņēmumu (MVU) attīstību. EIB prioritātes Latvijā ir atbalstīt projektus, kas palīdz ekonomikai integrēties ES vienotajā tirgū un veicina Kopienas tiesību aktu kopumā (*acquis communautaire*) izstrādāto Eiropas standartu piemērošanu. Banka ir sadarbojusies ar EIB Latvijā, līdzfinansējot ilgtermiņa komunālās saimniecības infrastruktūras attīstības projektus, piem., uzņēmuma “Rīgas ūdens” notekūdeņu attīrīšanas iekārtu modernizācija.

4.3. Starptautiskais Valūtas fonds (SVF)

Latvija pievienojās SVF 1992. gada maijā. Pēdējais memorands bija parakstīts uz laiku līdz 2002. gada decembrim, un viss tika izpildīts atbilstoši paredzētajiem kritērijiem. Šobrīd nav ne pašreizēju, ne plānotu saistību ar SVF. Saskaņā ar SVF Vienošanās līguma

IV pantu notiek ikgadējas konsultācijas. Latvija ir saņēmusi lielu tehnisko palīdzību, uzmanību pievēršot šādiem jautājumiem: fiskālā programma un pārvaldība, monetārā un banku sistēma, ieskaitot finanšu sektora uzraudzību, kā arī statistikas jautājumi.

4.4. Pasaules Banka

Kopš 1992. gadā Latvija pievienojās Pasaules Bankai, tā ir saņēmusi aizdevumos 360 miljonus ASV dolāru, kopumā nodrošinot finansējumu 25 projektiem Latvijā un nākamajos trijos gados paredzot papildu aizdevumu ņemšanu līdz 120 miljoniem ASV dolāru. Pasaules Bankas finansētie projekti aptver valsts pārvaldes reformu, sociālo un veselības aizsardzības jomu, kā arī banku darbības un sabiedrisko pakalpojumu regulējošās sistēmas. Ņemot vērā atšķirīgos mērķus un attiecīgo institūciju prioritātes, Banka nav sadarbojusies ar Pasaules Bankas pārstāvniecību Latvijā neviena konkrēta projekta izstrādē. Kopš 2000. gada decembra nav piešķirts neviens jauns aizdevums, un 2007. gada sākumā Latvija zaudēja Pasaules Bankas aizņēmēja statusu.

4.5. Starptautiskā finanšu korporācija (SFK)

SFK ir atbalstījusi Latvijas pāreju uz tirgus ekonomiku ar finanšu un tehniskās palīdzības programmām, kopš 1993. gadā valsts kļuva par SFK dalībnieci. Kopš tā laika SFK ir investējusi 53,5 miljonus ASV dolāru no saviem fondiem un mobilizējusi 35 miljonus ASV dolāru, veidojot sindikātu ar citām bankām piecos projektos finanšu, viesnīcu uzņēmējdarbības, kokapstrādes, telekomunikāciju un mazumtirdzniecības sektorā. Turklāt SFK ir piedalījies donoru finansētos tehniskās palīdzības projektos investīciju klimata uzlabošanai, lizinga sektora, privāto pensiju fondu un privātās veselības aprūpes attīstībai, kā arī sniegusi konsultācijas nesēn privatizētiem uzņēmumiem. Banka Latvijā nav sadarbojusies ar SFK neviena konkrēta projekta izstrādē.

4.6. Ziemeļvalstu Investīciju banka (ZIB)

2005. gada janvārī Latvija kļuva par Ziemeļvalstu Investīciju bankas dalībnieci. Tomēr ZIB ir aktīvi darbojusies valstī kopš tās neatkarības atgūšanas Baltijas valstu investīciju programmas (BIP) ietvaros. Vēlāk ZIB finansēja aizņēmumus investīcijām atsevišķos nozīmīgos projektos enerģijas lietderīgas izmantošanas, ūdens saimniecības un enerģijas ražošanas jomā. 2007. gadā ZIB Latvijā finansēja trīs projektus. Valsts nekustamā īpašuma aģentūra (VNIA) saņēma aizdevumu kopsummā līdz 10,3 miljoniem eiro, lai to izmantotu ēkas renovācijai, kuru paredzēts iznomāt Ārlietu ministrijai. Aizdevums A/S "Latvenergo" 50 miljonu eiro apmērā tiks izmantots "Latvenergo" investīciju programmas finansēšanai, tostarp pārvaldes un sadales tīkla atjaunošanai un siltuma un enerģijas ražotnes TEC-2 modernizācijai Rīgā, kā arī citiem enerģijas efektivitātes projektiem. Aizdevums ar 30 gadu ilgu atmaksas termiņu kopumā par 27 miljoniem eiro finansēs Rīgas Psihiatrijas klīnikas (RPK) infrastruktūras attīstību un modernizāciju. Banka Latvijā ir sadarbojusies ar ZIB virknē vides aizsardzības projektu.

4.7. "Kreditanstalt für Wiederaufbau" (KfW, Vācijas Attīstības kredītbanka)

KfW ir finansējusi MVU, atbalstot privātā sektora attīstību Latvijā. Turklāt, finansējot ēku siltināšanas projektus, KfW ir atbalstījusi enerģijas lietderīgu izmantošanu. Latvijā

KfW piedalās arī “TRANSFORM” programmā, kas ir Vācijas federālās valdības finansēta konsultāciju programma reformu atbalstam Centrālajā un Austrumu Eiropā. 2007. gadā KfW noslēdza 30 miljonu eiro vērtu kopējo aizdevuma līgumu ar Hipotēku banku, lai nodrošinātu atbalstu MVU sektoram. Banka Latvijā nav sadarbojusies ar KfW neviena konkrēta projekta izstrādē.

1. PIELIKUMS: KOPĒJAIS TĪRAIS APGROZĪJUMS PA NOZARĒM

(uz 2008. gada 31. jūliju)

Sector Team (SIC)	Total Project Value	EBRD Finance	% Share of Commitments
Corporate			
Agribusiness	65	16	5%
General Industry	0	0	0%
Property and Tourism	52	15	5%
Telecoms Informatics & Media	309	20	6%
Sub-total Corporate	429	51	16%
Energy			
Power and Energy	99	44	13%
Sub-total Energy	99	44	13%
Financial Institutions			
Bank Equity	94	20	6%
Bank Lending	137	74	22%
Equity Funds	83	39	12%
Non Bank Financial Institutions	58	29	9%
Sub-total Financial Institutions	373	162	50%
Infrastructure			
Municipal & Env Inf	185	30	9%
Transport	142	40	12%
Sub-total Infrastructure	327	70	21%
LATVIA TOTAL	1,224	327	100%

Sektora grupa (SIC)	Projekta kopējā vērtība	ERAB finansējums	Saistību daļa (procentos)
Uzņēmumi			
Agrorūpniecība	65	16	5%
Rūpniecība kopumā	0	0	0%
Īpašumi un tūrisms	52	15	5%
Telekomunikācijas, informātika un plašsaziņas līdzekļi	309	20	6%
Uzņēmumi kopā	429	51	16%
Enerģētika			
Enerģija un enerģētika	99	44	13%
Enerģētika kopā	99	44	13%
Finanšu iestādes			
Banku kapitāls	94	20	6%
Banku aizdevumi	137	74	22%
Investīciju fondi	83	39	12%
Nebanku finanšu iestādes	58	29	9%
Finanšu iestādes kopā	373	162	50%

Infrastruktūra			
Komunālā un vides aizsardzības infrastruktūra	185	30	9%
Transports	142	40	12%
<i>Infrastruktūra kopā</i>	327	70	21%
LATVIJĀ KOPĀ	1224	327	100%

2. PIELIKUMS: DAŽI EKONOMIKAS RĀDĪTĀJI

	2002	2003	2004	2005	2006	2007 <i>Estimate</i>	2008 <i>Projection</i>
Output and expenditure							
<i>(Percentage change in real terms)</i>							
GDP	6.5	7.2	8.7	10.6	12.2	10.3	1.2
Private consumption	7.4	8.2	9.8	11.2	21.2	13.9	na
Public consumption	2.2	1.9	2.1	2.7	4.9	4.8	na
Gross fixed capital formation	13.0	12.3	23.8	23.6	16.3	8.4	na
Exports of goods and services	5.4	5.2	9.4	20.3	6.5	11.1	na
Imports of goods and services	4.7	13.1	16.6	14.8	19.3	15.0	na
Industrial gross output	8.8	8.0	8.3	8.4	10.5	5.4	na
Agricultural gross output	4.4	-2.4	3.3	9.4	-5.2	8.2	na
Employment							
<i>(Percentage change)</i>							
Labour force (end-year)	1.7	0.2	0.9	-0.1	2.9	2.0	na
Employment (end-year)	3.0	1.8	1.1	1.8	5.0	2.9	na
<i>(In per cent of labour force)</i>							
Unemployment (end-year)	12.0	10.6	10.4	8.7	6.8	6.1	na
Prices and wages							
<i>(Percentage change)</i>							
Consumer prices (annual average)	1.9	2.9	6.2	6.7	6.5	10.1	16.0
Consumer prices (end-year)	1.5	3.6	7.3	6.9	6.9	14.2	11.5
Producer prices (annual average)	1.0	3.2	8.6	7.8	10.3	16.1	na
Producer prices (end-year)	0.8	4.1	11.4	7.0	13.2	13.1	na
Gross average monthly earnings in economy (annual average)	8.8	11.0	9.9	16.6	22.8	31.8	na
Government sector							
<i>(In per cent of GDP)</i>							
General government balance	-2.3	-1.6	-1.0	-0.4	-0.2	0.0	-0.4
General government expenditure ¹	35.6	34.8	35.8	35.6	37.9	38.0	na
General government debt	13.5	14.6	14.9	12.4	10.7	9.7	na
Monetary sector							
<i>(Percentage change)</i>							
Broad money (M2, end-year)	21.0	19.1	26.9	38.7	39.7	14.4	na
Domestic credit (end-year)	39.8	47.3	40.4	57.6	53.4	32.7	na
<i>(In per cent of GDP)</i>							
Broad money (M2, end-year)	32.4	34.7	37.9	43.1	48.8	44.7	na
Interest and exchange rates							
<i>(In per cent per annum, end-year)</i>							
Refinancing rate	3.0	3.0	4.0	4.0	5.0	6.0	na
Interbank market rate ²	3.1	3.5	3.5	2.3	4.2	8.5	na
Deposit rate (short-term, under 1 year)	3.2	3.0	3.3	2.8	3.6	6.2	na
Lending rate (short-term, under 1 year)	7.5	5.4	7.5	5.9	7.2	10.0	na
<i>(Lats per US dollar)</i>							
Exchange rate (end-year)	0.6	0.5	0.5	0.6	0.5	0.5	na
Exchange rate (annual average)	0.6	0.6	0.5	0.6	0.6	0.5	na
External sector							
<i>(In millions of US dollars)</i>							
Current account	-624.8	-922.1	-1,775.5	-1,999.8	-4,522.0	-6,231.3	-6,444.5
Trade balance	-1,479.0	-2,004.6	-2,782.2	-3,016.5	-5,130.7	-6,679.2	-7,034.5
Merchandise exports	2,545.0	3,169.6	4,220.3	5,355.6	6,140.3	8,143.0	9,714.6
Merchandise imports	4,024.0	5,174.2	7,002.5	8,372.1	11,271.0	14,822.2	16,749.1
Foreign direct investment, net	250.3	254.0	528.5	584.1	1,492.1	2,136.3	2,000.0
Gross reserves, excluding gold (end-year)	1,241.4	1,432.4	1,912.0	2,231.9	4,353.3	5,553.1	na
External debt stock ³	7,043.1	9,400.0	13,448.5	15,179.2	23,769.0	38,689.7	na
<i>(In months of imports of goods and services)</i>							
Gross reserves, excluding gold (end-year)	3.2	2.8	2.8	2.7	3.9	3.8	na
<i>(In per cent of exports of goods and services)</i>							
Debt service	15.9	19.9	21.4	36.4	39.8	27.4	na
Memorandum items							
<i>(Denominations as indicated)</i>							
Population (end-year, million)	2.3	2.3	2.3	2.3	2.3	2.3	na
GDP (in millions of lats)	5,758.3	6,392.8	7,434.5	9,059.1	11,171.7	13,957.4	16,384.9
GDP per capita (in US dollars)	3,971.1	4,799.0	5,935.1	6,953.0	8,688.1	11,913.2	na
Share of industry in GDP (in per cent)	20.5	20.0	19.9	19.1	19.3	19.4	na
Share of agriculture in GDP (in per cent)	4.1	3.7	4.0	3.5	3.1	2.9	na
Current account/GDP (in per cent)	-6.7	-8.2	-12.9	-12.5	-22.7	-22.9	-17.9
External debt - reserves (in US\$ million)	5,801.7	7,967.6	11,536.6	12,947.3	19,415.8	33,136.6	na
External debt/GDP (in per cent)	75.6	84.0	97.7	94.7	119.2	142.4	na
External debt/exports of goods and services (in per cent)	186.2	201.1	224.1	201.8	270.6	326.8	na

¹ General government expenditure includes net lending.

² Weighted average interest rates in the interbank market.

³ Includes non-resident currency and deposits, liabilities to affiliated enterprises and liabilities to direct investors.

	2002	2003	2004	2005	2006	2007. (novērtējums)	2008. (projekcija)
Ražošanas jaudas un izmaksas	<i>(reālās procentuālās izmaiņas)</i>						
IKP	6,5	7,2	8,7	10,6	12,2	10,3	1,2
Privātais patēriņš	7,4	8,2	9,8	11,2	21,2	13,9	n/a
Sabiedriskais patēriņš	2,2	1,9	2,1	2,7	4,9	4,8	n/a
Fiksētā kapitāla bruto struktūra	13,0	12,3	23,8	23,6	16,3	8,4	n/a
Preču un pakalpojumu eksports	5,4	5,2	9,4	20,3	6,5	11,1	n/a
Preču un pakalpojumu imports	4,7	13,1	16,6	14,8	19,3	15,0	n/a
Rūpniecības ražošanas jauda, bruto	8,8	8,0	8,3	8,4	10,5	5,4	n/a
Lauksaimniecības ražošanas jauda, bruto	4,4	-2,4	3,3	9,4	-5,2	8,2	n/a
Nodarbinātība	<i>(procentuālās izmaiņas)</i>						
Darbspēks (gada beigās)	1,7	0,2	0,9	-0,1	2,9	2,0	n/a
Nodarbinātība (gada beigās)	3,0	1,8	1,1	1,8	5,0	2,9	n/a
<i>(procentos no darbaspēka)</i>							
Bezdarbs (gada beigās)	12,0	10,6	10,4	8,7	6,8	6,1	n/a
Cenas un algas	<i>(procentuālās izmaiņas)</i>						
Patēriņa cenas (gada vidējais rādītājs)	1,9	2,9	6,2	6,7	6,5	10,1	16,0
Patēriņa cenas (gada beigās)	1,5	3,6	7,3	6,9	6,9	14,2	11,5
Ražotāja cenas (gada vidējais rādītājs)	1,0	3,2	8,6	7,8	10,3	16,1	n/a
Ražotāja cenas (gada beigās)	0,8	4,1	11,4	7,0	13,2	13,1	n/a
Vidējie bruto mēneša ieņēmumi ekonomikā (gada vidējais rādītājs)	8,8	11,0	9,9	16,6	22,8	31,8	n/a
Sabiedriskais sektors	<i>(procentos no IKP)</i>						
Kopējā valsts budžeta bilance	-2,3	-1,6	-1,0	-0,4	-0,2	0,0	-0,4
Kopējie valsts budžeta izdevumi ¹	35,6	34,8	35,8	35,6	37,9	38,0	n/a
Kopējais valsts parāds	13,5	14,6	14,9	12,4	10,7	9,7	n/a
Monētārais sektors	<i>(procentuālās izmaiņas)</i>						
Plašā nauda (M2, gada beigās)	21,0	19,1	26,9	38,7	39,7	14,4	n/a
Iekšējais aizņēmums (gada beigās)	39,8	47,3	40,4	57,6	53,4	32,7	n/a
<i>(procentos no IKP)</i>							
Plašā nauda (M2, gada beigās)	32,4	34,7	37,9	43,1	48,8	44,7	n/a
Procentu likme un maiņas kurss	<i>(procenti gadā, gada beigās)</i>						
Refinansēšanas likme	3,0	3,0	4,0	4,0	5,0	6,0	n/a
Starptauku tirgus likme ²	3,1	3,5	3,5	2,3	4,2	8,5	n/a
Noguldījumu likme (īstermiņā, mazāk par vienu gadu)	3,2	3,0	3,3	2,8	3,6	6,2	n/a
Aizdevumu likme (īstermiņā, mazāk par vienu gadu)	7,5	5,4	7,5	5,9	7,2	10,0	n/a
<i>(lāti pret ASV dolāru)</i>							
Maiņas kurss (gada beigās)	0,6	0,5	0,5	0,6	0,5	0,5	n/a
Maiņas kurss (gada vidējais rādītājs)	0,6	0,6	0,5	0,6	0,6	0,5	n/a
Ārējais sektors	<i>(miljonus ASV dolāru)</i>						
Tekošais konts	-624,8	-922,1	-1775,5	-1999,8	-4522,0	-6231,3	-6444,5
Tirdzniecības bilance	-1479,0	-2004,6	-2782,2	-3016,5	-5130,7	-6679,2	-7034,5
Preču eksports	2545,0	3169,6	4220,3	5355,6	6140,3	8143,0	9714,6
Preču imports	4024,0	5174,2	7002,5	8372,1	11 271,0	14 822,2	16 749,1
Ārvalstu tiešās investīcijas, neto	250,3	254,0	528,5	584,1	1492,1	2136,3	2000,0
Bruto rezerves, neskaitot zeltu (gada beigās)	1241,4	1432,4	1912,0	2231,9	4353,3	5553,1	n/a
Uzkrātais ārējais parāds ³	7043,1	9400,0	13 448,5	15 179,2	23 769,0	38 689,7	n/a
<i>(preču un pakalpojumu importa mēnešos)</i>							
Bruto rezerves, neskaitot zeltu (gada beigās)	3,2	2,8	2,8	2,7	3,9	3,8	n/a
<i>(preču un pakalpojumu eksporta procentos)</i>							
Parāda apkalpošana	15,9	19,9	21,4	36,4	39,8	27,4	n/a
Memoranda informācija	<i>(norādītajās vērtībās)</i>						
Iedzīvotāju skaits (gada beigās, miljonus)	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	n/a
IKP (miljonus latu)	5758,3	6392,8	7434,5	9059,1	11 171,7	13 957,4	16 384,9
IKP uz vienu iedzīvotāju (ASV dolāros)	3971,1	4799,0	5935,1	6953,0	8688,1	11 913,2	n/a
Rūpniecības īpatsvars IKP (procentos)	20,5	20,0	19,9	19,1	19,3	19,4	n/a
Lauksaimniecības īpatsvars IKP (procentos)	4,1	3,7	4,0	3,5	3,1	2,9	n/a
Tekošais konts/IKP (procentos)	-6,7	-8,2	-12,9	-12,5	-22,7	-22,9	-17,9
Ārējais parāds - rezerves (miljonus ASV dolāru)	5801,7	7967,6	11 536,6	12 947,3	19 415,8	33 136,6	n/a
Ārējais parāds/IKP (procentos)	75,6	84,0	97,7	94,7	119,2	142,4	n/a
Ārējais parāds/preču un pakalpojumu eksports (procentos)	186,2	201,1	224,1	201,8	270,6	326,8	n/a

¹ Kopējos valsts budžeta izdevumos ietilpst četri aizdevumi

² Svētās vidējās procentu likmes starptauku tirgū

³ Ieskaitot nerezidentu valūtu un noguldījumus, saistības pret filiālēm un saistības pret tiešajiem investoriem

3. PIELIKUMS: ATZIŅAS NO 2005. GADA PĀREJAS POSMA PROBLĒMU NOVĒRTĒJUMA

LATVIJA	Struktūra	Institūcijas	Vadība	Piezīmes
Agrorūpniecība	<i>Maza</i>	<i>Mazas</i>	<i>Maza</i>	Slikti funkcionē zemes tirgus. Mazi un sadrumstaloti lauksaimniecības produktu pārstrādātāji, kuriem vēl arvien ir jāuzlabo efektivitāte un standarti. Nepieciešami uzlabojumi izplatīšanas un izsekojamības ziņā. Banku sektors lēni paplašina aizdevumu izsniegšanu.
Banku darbība	<i>Nenozīmīga</i>	<i>Mazas</i>	<i>Vidēja</i>	Regulatīvais ietvars ir izveidots, kaut arī likums par nodrošinātiem darījumiem ir ar ierobežojumiem. Liels skaits mazu "nišas" banku, kas apkalpo galvenokārt NVS tirgu. Ārvalstniekiem piederošās bankas pārvalda aptuveni pusi no kopējā banku kapitāla. Iekšējais aizdevums privātajam sektoram (kā % no IKP) ir augsts. Ieviesti jauni noteikumi un labāka tiesiskās izpildes sistēma, kas mazina nelegāli iegūtu līdzekļu legalizēšanu.
Enerģijas efektivitāte	<i>Vidēja</i>	<i>Vidējas</i>	<i>Vidēja</i>	Valsts ir ratificējusi Kioto protokolu un piedalās Eiropas oglekļa tirgū. Vēl jāattīsta uz tirgus principiem pamatota enerģētikas pārvalde. Autonomas daudznozaru regulators nosaka enerģijas tarifus, lai nodrošinātu ekonomiskus stimulus enerģijas efektivitātei.
Rūpniecība kopā	<i>Maza</i>	<i>Mazas</i>	<i>Maza</i>	Uzņēmējdarbības vide ir jāturpina uzlabot. Prioritārie uzdevumi vēl arvien ir galvenokārt mazināt politisko korupciju un izvairīšanos no nodokļu nomaksas, kā arī novērst PVN krāpšanu.
KVI	<i>Maza</i>	<i>Vidējas</i>	<i>Vidēja</i>	Ierobežota privātā sektora dalība centrālāpkures un pilsētas transporta jomā, bet ūdensapgādi vēl arvien nodrošina pašvaldībām piederoši (komercializēti) uzņēmumi. Daudznozaru regulators ir tuvinājis tarifus izmaksu līmenim.
PMVU	<i>Vidēja</i>	<i>Mazas</i>	<i>Vidēja</i>	Mazās uzņēmējdarbības uzsākšana un administrēšana ir lētāka nekā jebkur citur reģionā. Ir izveidots kredītu reģistrs un pastāv privāto kredītu informācijas birojs. Garantiju un bankrota tiesību akti ir labvēlīgi PMVU aizdevumiem. Ķīlas reģistrācijas izmaksas ir zemas. MVU kreditēšana ir strauji attīstījusies.
Dabas resursi	<i>Maza</i>	<i>Mazas</i>	<i>Maza</i>	Gāzes tirgus atvēršanu bremzē viena dominējošā piegādātāja pastāvēšana. "Latvijas Gāze" tagad ir simtprocentīgi privatizēta. Neraugoties uz dabasgāzes tarifu paaugstināšanu no 2003. gada jūlija, gāzes tarifi tomēr ir zemāki nekā citur Baltijā un kandidātvalstīs.
NBFI	<i>Nenozīmīga</i>	<i>Mazas</i>	<i>Vidēja</i>	Vērtspapīru un apdrošināšanas tirgus likumdošana un regulēšana gandrīz atbilst Starptautiskās Vērtspapīru komisiju organizācijas un Starptautiskās Apdrošināšanas uzraudzības asociācijas standartiem, izņemot dažus trūkumus. Kapitāla tirgus apjoms ir ļoti mazs, salīdzinot ar citām Viduseiropas un Baltijas valstīm, arī apdrošināšanas novērtējums nav augsts. Pastāv gan valsts obligātais pensiju fonds, gan brīvprātīgie privāti pārvaldītie pensiju fondi. Līzinga nozare attīstās un to uz priekšu virza galvenokārt transportlīdzekļu līzings.
Enerģētika	<i>Liela</i>	<i>Mazas</i>	<i>Maza</i>	"Latvenergo" tiek atbrīvots, bet privatizācija netiek plānota. Tirgus liberalizācija ir notikusi saskaņā ar ES mērķiem. Tarifi tiek orientēti uz izmaksām, un pastāv neatkarīgs regulators. Tomēr Latvija ir ļoti atkarīga no enerģijas, ko piegādā Krievija un Lietuva.
Privātie investīciju fondi	<i>Vidēja</i>	<i>Mazas</i>	<i>Vidēja</i>	Lai gan privātie investīciju fondi ir mazi un atpaliek no kaimiņvalstīs esošajiem, Skandināvijas valstu privātie investori izrāda pastiprinātu interesi. Lai uzlabotu sektora pamanāmību, nepieciešams paaugstināt investīciju fondu aktivitātes, ieskaitot dažādu finanšu instrumentu klāsta paplašinātu piedāvājumu.
Īpašumi un tūrisms	<i>Maza</i>	<i>Mazas</i>	<i>Nenozīmīga</i>	Zeme tiek brīvi pirkota un pārdota, izņemot ārzemniekiem. Nekustamā īpašuma sektors attīstās strauji, ieskaitot jaunus īpašuma veidus, kā arī dažādākus finanšu instrumentus. Valsts maz iejaucas šajā sektorā, tomēr reālas bažas izraisa korupcija

				pašvaldību līmenī.
Telekomunikācijas	<i>Maza</i>	<i>Mazas</i>	<i>Maza</i>	Dominējošais fiksēto līniju operators tika daļēji privatizēts jau ļoti sen, piešķirot tam ilgtermiņa ekskluzīvas tiesības, kuru pirmstermiņa izbeigšana izraisīja strīdu valsts un stratēģiskā investora starpā. Lai gan šis strīds nav aizkavējis tirgus atvēršanu, tas ir bremsējis valstij piederošās 51% daļas pārdošanu. Pašlaik tiek apspriesti jauni pārdošanas plāni. Nav pietiekami efektīvas konkurences, un to rada neskaidrības neregulētā vidē. Ir izsniegtas vairākas licences fiksētajām līnijām, bet tirgū dominējošais ir operators ar lielu valsts īpašuma daļu.
Transports	<i>Vidēja</i>	<i>Vidējas</i>	<i>Vidēja</i>	Latvijas dzelzceļu reorganizācija ir pabeigta. Valstij piederošais uzņēmums "Latvijas dzelzceļš" tagad ir holdinga sabiedrība, un tas pārvaldīs dzelzceļa infrastruktūru. Reorganizācijas rezultātā Latvija ir izpildījusi ES direktīvu prasības par dzelzceļa sektora liberalizāciju. Ir privatizēti ceļu būvniecības un projektēšanas uzņēmumi. Ir palielinājusies maksa par ceļu lietošanu, bet joprojām tā nesedz ekspluatācijas izmaksas. Valsts autoceļu tīkls ir relatīvi sliktā stāvoklī.

4. PIELIKUMS: STRUKTURĀLO IZMAIŅU SALĪDZINOŠIE RĀDĪTĀJI

	Czech Republic	Estonia	Hungary	Latvia	Lithuania	Poland	Slovakia	Slovenia
Liberalisation								
Share of administered prices in CPI (in per cent)	20.7	23.3	15.1	14*	13.5	1*	23.4*	17.4*
Number of goods with administered prices in EBRD-15 basket	20	20	1.0	2*	1.0	1*	2*	1*
Share of trade with non-transition countries (in per cent)	75.8*	78.3*	75.2*	53.6*	52.1*	78*	61.5*	74.5*
Share of trade in GDP (in per cent)	126.9	133.1	129.6	84.8	100.0	90.4	163.1	121.9
Tariff revenues (in per cent of imports)	na	0.3*	na	na	na	na	0*	0.2*
<i>EBRD index of price liberalisation</i>	4.3	4.3	4.3	4.3	4.3	4.3	4.3	4.0
<i>EBRD index of forex and trade liberalisation</i>	4.3	4.3	4.3	4.3	4.3	4.3	4.3	4.3
Privatisation								
Privatisation revenues (cumulative, in per cent of GDP)	25.3*	na	35.3*	na	na	14*	35.2*	5*
Private sector share in GDP (in per cent)	80.0	80.0	80.0	70.0	75.0	75.0	80.0	70.0
Private sector share in employment (in per cent)	na	74.3*	na	76.0	na	73.2*	na	71.0
<i>EBRD index of small-scale privatisation</i>	4.3	4.3	4.3	4.3	4.3	4.3	4.3	4.3
<i>EBRD index of large-scale privatisation</i>	4.0	4.0	4.0	3.7	4.0	3.3	4.0	3.0
Enterprise and markets								
Budgetary subsidies and current transfers (in per cent of GDP)	na	1.4*	na	na	0.8*	0.8*	1.4*	3.7*
Share of industry in total employment (in per cent)	40*	25.9*	31.9*	18*	19.7*	31.1*	29*	29.5*
Change in labour productivity in industry (in per cent)	8.3*	15*	10.2*	-1.2*	10.4*	1.5*	7.2*	9.4*
Investment/GDP (in per cent)	25.6	38.2*	21.9*	38*	28*	20.6*	26.0	27.7
<i>EBRD index of enterprise reform</i>	3.3	3.7	3.7	3.0	3.0	3.7	3.7	3.0
<i>EBRD index of competition policy</i>	3.0	3.7	3.3	3.0	3.3	3.3	3.3	2.7
Infrastructure								
Fixed-line (mobile) penetration rate (per 100 inhabitants)*	31.5 (119.0)	40.9 (125.2)	33.3 (99.0)	28.6 (95.1)	23.2 (138.1)	29.8 (95.5)	21.6 (90.6)	42.6 (92.6)
Internet users (per 100 inhabitants)*	34.7	57.4	34.8	46.7	31.7	28.6	41.8	63.6
Railway labour productivity (1989=100)*	97.3	333.7	177.5	106.7	83.0	102.4	71.1	175.8
Residential electricity tariffs (US¢ kWh)	15.3	10.7	na	8.9	12.0	10.8*	14.0	14.0
GDP per unit of energy use (PPP in US dollars per kgpe)	na	na	na	na	na	na	na	na
<i>EBRD index of infrastructure reform</i>	3.3	3.3	3.7	3.0	3.0	3.3	3.0	3.0
<i>Electric power</i>	3.3	3.3	4.0	3.3	3.3	3.3	4.0	3.0
<i>Railways</i>	3.0	4.0	3.7	3.7	2.3	4.0	3.0	3.0
<i>Roads</i>	3.0	2.3	3.7	2.3	2.3	3.0	2.3	3.0
<i>Telecommunications</i>	4.3	4.0	4.0	3.0	3.7	4.0	3.7	3.0
<i>Water and waste water</i>	4.0	4.0	4.0	3.3	3.3	3.3	3.3	3.3
Financial sector								
Number of banks (foreign-owned)*	37 (28)	14 (12)	40 (28)	24 (12)	11 (6)	64 (53)	24 (16)	25 (10)
Asset share of state-owned banks (in per cent)*	2.2	0.0	7.4	4.4	0.0	21.1	1.1	12.6
Non-performing loans (in per cent of total loans)*	3.8	0.2	3.0	0.5	1.0	8.3	na	5.6
Domestic credit to private sector (in per cent of GDP)*	39.9	78.4	54.6	77.9	47.7	33.4	39.2	67.1
Stock market capitalisation (in per cent of GDP)*	31.5	34.6	34.1	12.8	32.6	41.0	8.9	49.9
<i>EBRD index of banking sector reform</i>	4.0	4.0	4.0	4.0	3.7	3.7	3.7	3.3
<i>EBRD index of reform of non-bank financial institutions</i>	3.7	3.7	4.0	3.0	3.3	3.7	3.0	2.7

* Data for 2006

Liberalizācija	Čehijas Republika	Igaunija	Ungārija	Latvija	Lietuva	Polija	Slovākija	Slovēnija
Kopīgi administrētās cenas saskaņā ar Korupcijas uztveres indeksu (CPI) (procentos)	20,7	23,3	15,1	14*	13,5	1*	23,4*	17,4*
Preču skaits, kuru cenas tiek administrētas EERD-15 grozā	2,0	2,0	1,0	2*	1,0	1*	2*	1*
Kopīgā tirdzniecība ar valstīm, kurās nav noteikts pārejas posms (procentos)	75,8*	78,3*	75,2*	53,6*	52,1*	78*	61,5*	74,5*
Kopīgās tirdzniecības daļa IKP (procentos)	126,9	133,1	129,6	84,8	100,0	90,4	163,1	121,9
Tarifu ieņēmumi (procentos no importa)	n/a	0,3*	n/a	n/a	n/a	n/a	0*	0,2*
Cenu liberalizācijas EERD indekss	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3	4,0
“Forex” un tirdzniecības liberalizācijas EERD indekss	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3
Privatizācija								
Ieņēmumi no privatizācijas (kopīgie, procentos no IKP)	25,3*	n/a	35,3*	n/a	n/a	14*	35,2*	5*
Privātā sektora daļa IKP (procentos)	80,0	80,0	80,0	70,0	75,0	75,0	80,0	70,0
Privātā sektora daļa nodarbinātībā (procentos)	n/a	74,3*	n/a	76,0	n/a	73,2*	n/a	71,0
Mazo uzņēmumu privatizācijas EERD indekss	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3
Lielo uzņēmumu privatizācijas EERD indekss	4,0	4,0	4,0	3,7	4,0	3,3	4,0	3,0
Uzņēmumi un tirgi								
Budžeta subsīdijas un kārtējie pārskaitījumi (procentos no IKP)	n/a	1,4*	n/a	n/a	0,8*	0,8*	1,4*	3,7*
Kopīpašumā esošās rūpniecības daļa kopējā nodarbinātībā (procentos)	40*	25,9*	31,9*	18*	19,7*	31,1*	29*	29,5*
Izmaiņas darba ražīgumā rūpniecībā (procentos)	8,3*	15*	10,2*	-1,2*	10,4*	1,5*	7,2*	9,4*
Investīciju daļa IKP (procentos)	25,6	38,2*	21,9*	38*	28*	20,6*	26,0	27,7
Uzņēmumu reformas EERD indekss	3,3	3,7	3,7	3,0	3,0	3,7	3,7	3,0
Konkurences politikas EERD indekss	3,0	3,7	3,3	3,0	3,3	3,3	3,3	2,7
Infrastruktūra								
Fiksēto (mobilo) līniju izmantošanas koeficients (uz 100 iedzīvotājiem) *	31,5 (119,0)	40,9 (125,2)	33,3 (99,0)	28,6 (95,1)	23,2 (138,1)	29,8 (95,5)	21,6 (90,6)	42,6 (92,6)
Interneta lietotāji (uz 100 iedzīvotājiem)	34,7	57,4	34,8	46,7	31,7	28,6	41,8	63,6
Dzelzceļa darba ražīgums (1989. gads = 100) *	97,3	333,7	177,5	106,7	83,0	102,4	71,1	175,8
Elektrības tarifi dzīvojamām ēkām (ASV centi uz kWh)	15,3	10,7	n/a	8,9	12,0	10,8*	14,0	14,0
IKP uz vienu enerģijas patēriņa vienību (PPP, ASV dolāros uz kgoe)	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a
Infrastruktūras reformas EERD indekss	3,3	3,3	3,7	3,0	3,0	3,3	3,0	3,0
Elektroenerģija	3,3	3,3	4,0	3,3	3,3	3,3	4,0	3,0
Dzelzceļi	3,0	4,0	3,7	3,7	2,3	4,0	3,0	3,0
Autoceļi	3,0	2,3	3,7	2,3	2,3	3,0	2,3	3,0
Telekomunikācijas	4,3	4,0	4,0	3,0	3,7	4,0	3,7	3,0
Ūdensapgāde un kanalizācija	4,0	4,0	4,0	3,3	3,3	3,3	3,3	3,3
Finanšu sektors								
Banku skaits (ārvalstniekiem piederošās) *	37 (28)	14 (12)	40 (28)	24 (12)	11 (6)	64 (53)	24 (16)	25 (10)
Aktīvi, kas pieder kopīpašumā ar valstij piederošajām bankām (procentos) *	22	0,0	7,4	4,4	0,0	21,1	1,1	126
Nestandarta aizdevumi (procentos no kopējā aizdevumu skaita) *	3,8	0,2	3,0	0,5	1,0	8,3	n/a	5,6
Iekšējais aizdevums privātajam sektoram (procentos no IKP) *	39,9	78,4	54,6	77,9	47,7	33,4	39,2	67,1
Akciju tirgus kapitalizācija (procentos no IKP) *	31,5	34,6	34,1	12,8	32,6	41,0	8,9	49,9
Banku sektora reformas EERD indekss	4,0	4,0	4,0	4,0	3,7	3,7	3,7	3,3
Nebanku finanšu iestāžu reformas EERD indekss	3,7	3,7	4,0	3,0	3,3	3,7	3,0	2,7

* Dati par 2006. gadu

5. PIELIKUMS: POLITISKĀS SITUĀCIJAS UN SOCIĀLO APSTĀKĻU NOVĒRTĒJUMS

Politiskais konteksts

Pēc neatkarības atgūšanas 1991. gadā Latvijā izveidojās daudzpartiju parlamentāra demokrātija. Premjerministrs ir arī valdības vadītājs. Oficiālā izpildvara ir piešķirta prezidentam, kuru ievēl parlaments (*Saeima*) uz četrus gadu termiņu (1997. gada decembrī grozīts no triju gadu termiņa). Kaut arī prezidentūra ir lielākoties reprezentatīvs amats, tomēr prezidents atbild par premjerministra nominēšanu, kurš pēc tam veido Ministru kabinetu. Izveidotais Ministru kabinets ir jāapstiprina Saeimai. Saeima ir vienpalātas parlaments ar 100 deputātiem, kuri ir ievēlēti uz četriem gadiem uz tīri proporcionālas pārstāvniecības pamata; partijām ir noteikts piecu procentu sliekšnis, kas tām jāpārvar, lai iekļūtu parlamentā. Kopš neatkarības atgūšanas Latvijā ir notikušas piecas parlamenta vēlēšanas un četri galvenie valsts mēroga referendumi. Nākamajām parlamenta vēlēšanām ir jānotiek 2010. gada oktobrī, kaut gan trauslā varas līdzsvara dēļ pašreizējā valdošajā koalīcijā varētu notikt ārkārtas vēlēšanas.

Pēdējās parlamenta vēlēšanas, kas notika 2006. gada oktobrī, beidzās ar to, ka desmit partijas (kas apvienojušās septiņās vēlēšanu koalīcijās) pārvarēja piecu procentu sliekšni, lai iekļūtu Saeimā. Lielākā no tām, Tautas partija, kuru vadīja toreizējais premjerministrs Aigars Kalvītis, ieguva tikai mazāk par 20 procentiem balsu un ieņēma 23 no 100 vietām Saeimā. Tas ļāva Kalvītim atkārtoti izveidot to pašu agrāk valdījušo koalīciju – tā bija pirmā reize pēc neatkarības atgūšanas, kad valdošā koalīcija Latvijā tika ievēlēta otrreiz, un koalīcijā iekļāvās arī Zaļo un zemnieku savienība, kurai tajā brīdī bija 18 deputāti, un Pirmā partija/Latvijas ceļš (LPP/LC) ar 10 deputātiem. Kalvītis saglabāja premjerministra krēslu, un arī daudzi ministri palika savos amatos, kaut arī ministru portfeļu sadalījums nedaudz pārgrupējās. Kalvītis uzaicināja koalīcijā arī nelielo konservatīvo nacionālistu partiju Tēvzemei un brīvībai/LNNK (TB/LNNK), kas bija ieguvusi astoņas vietas Saeimā, un tas deva valdošajai koalīcijai nepārprotamu vairākumu - 59 deputātu balsis.

Kopš parlamenta vēlēšanām Latvijas politisko partiju sistēma ir palikusi ļoti sadrumstalota, bieži notiek deputātu pāriešana uz citām partijām, un veidojas parasti īslaicīgas opozīcijas koalīcijas. Tomēr pretēji iepriekšējām Latvijas koalīciju valdībām Kalvīša vadītā koalīcija spēja turēties kopā, neņemot vērā atšķirīgos politiskos uzskatus un prioritātes: Kalvīša Tautas partija pamatā orientējas uz liberālākas ekonomiskās politikas veicināšanu, bet gan Zaļo un zemnieku savienība, gan LPP/LC vairāk dod priekšroku valsts intervencei un jo īpaši lauku iedzīvotāju subsidēšanai. Tas ir īpaši nozīmīgi, jo partiju politika Latvijā ir drīzāk individualizēta, nevis programmatisku vai ideoloģisku apsvērumu vadīta, un šis apstāklis ir nodrošinājis uzņēmējdarbības un ekonomisko interešu ietekmi Latvijas politiskajā sistēmā. Kalvīša valdība pierādīja savu nespēju vai nevēlēšanos nopietni pievērsties Latvijā tik svarīgajai augsta līmeņa politiskajai korupcijai. Neņemot vērā koalīcijas negaidīti ilgo pastāvēšanu, 2007. gadā laikā notika vesela virkne augsta līmeņa politiskās korupcijas skandālu, kas 2007. gada oktobrī vainagojās ar ļoti nepopulāro Kalvīša lēmumu apturēt Latvijas Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja (KNAB) vadītāja Alekseja Loskutova pilnvaras, līdz ar to rosinot protestus ielās un eventuālu Loskutova atjaunošanu amatā un Kalvīša demisiju 2007. gada decembrī.

Jaunā četru partiju koalīcijas valdība tika izveidota 2007. gada 20. decembrī, un to vada Latvijas pirmais premjerministrs pēc neatkarības atgūšanas Ivars Godmanis no LPP/LC. Jaunajā koalīcijā ietilpst tās pašas četras partijas kā Kalvīša valdībā un daudzi tie paši ministri, šai valdībai Saeimā ir minimāls vairākums, ko veido tikai 53 balsis. Godmaņa valdība nav būtiski mainījusi pastāvošo darba programmu vai ieņēmusi aktīvāku pozīciju, risinot valsts neizpildītos strukturālo reformu darbākārtības jautājumus. Šo atturību pret valsts nepabeigtajām strukturālajām reformām nosaka valdības uzdevumu divējāda raksturs: no vienas puses, nepieciešamība saglabāt trauslo līdzsvaru koalīcijā, no otras puses, nerimstošā Latvijas sabiedrības neapmierinātība, kuru vēl pavairo augstais inflācijas līmenis un nekustamā īpašuma cenu strauja krituma draudi. Rūpju lokā paliek arī politiskā korupcija - pēc turpmākās naudas piesavināšanās gadījumu atklāšanas KNAB Loskutovs 2008. gada jūnijā tika galīgi atbrīvots no amata, bet valdībai vēl ir tikai jāpieņem lēmums par jaunu kārtību, kā iecelt viņa pēcteci, kuru visas politiskās partijas varētu pieņemt kā neatkarīgu un nepolitisku kandidātu. Kaut arī Ģenerālprokuratūra un KNAB pašlaik vēl nav pabeiguši vairāku korupcijas gadījumu izmeklēšanu, kas skar augsta līmeņa amatpersonas un politiķus, augsta līmeņa politiskās korupcijas sistemātiska apkarošana – tā varētu palīdzēt zināmā mērā mazināt sociālo neapmierinātību – varētu apdraudēt arī koalīcijas valdību, izraisot tās iziršanu, tāpēc tā nav Godmaņa valdības pirmā prioritāte.

Starptautiskās attiecības

Galvenās ārpolitikas prioritātes Latvijā pēc neatkarības atgūšanas – tās atbalstīja praktiski viss politisko partiju un elites spektrs – bija Latvijas “atgriešanās Eiropā” projekts un Latvijas neatkarības nostiprināšana. 2004. gadā pievienojoties gan NATO, gan Eiropas Savienībai, abi šie mērķi lielā mērā bija sasniegti. Saglabājas augsts tautas atbalsta līmenis Latvijas orientācijai uz Eiropu, un pēc tam, kad 2007. gada decembrī Latvijas prezidents Valdis Zatlers parakstīja Eiropas Savienības Lisabonas līgumu, Saeima to ratificēja 2008. gada maija sākumā, un tas stājās spēkā 2008. gada 29. maijā. Tāpat kā daudzas citas jaunās ES dalībvalstis Centrālajā un Austrumu Eiropā un Baltijas reģionā, Latvija savā starptautisko attiecību stratēģijā paliek stingri uzticīga transatlantiskajai perspektīvai.

Pretēji Baltijas kaimiņvalstīm Lietuvai un Igaunijai Latvijai vēl arvien ir nosacīti draudzīgas attiecības ar Krievijas Federāciju. Daļēji tas tā ir tāpēc, ka Krievijas uzņēmumi ir nodrošinājuši sev plašāku piekļuvi Latvijas tirgum nekā abās pārējās Latvijas kaimiņvalstīs Baltijā, un tāpēc būtiski lielāka banku sektora daļa ir jo īpaši cieši saistīta ar Krievijas interesēm. Turklāt robežlīgums, kura noslēgšana tika ierosināta jau 1997. gadā, 2007. gadā beidzot tika parakstīts un ratificēts, un tas stājās spēkā 2007. gada decembrī. Neņemot vērā diplomātu abpusēju izraidīšanu no Rīgas un Maskavas 2008. gada sākumā sakarā ar apvainojumiem spiegošanā, ņemot vērā principu “kā tu man, tā es tev”, un neņemot vērā Krievijas īstenoto jēlnaftas cauruļvada nepārtraukto blokādi uz Latvijas naftas termināli Ventspilī, Latvijas politiskā elite jau vēsturiski ir mazāk uztraukusies par politiskajiem riskiem, kas saistās ar Latvijas enerģētisko atkarību no Krievijas. Taču Maskavas nerimstošie atgādinājumi par etnisko krievu stāvokli Latvijā un vēsturiskie jautājumi par Padomju Savienības īstenoto Latvijas “okupāciju”, par kuriem abām pusēm ir atšķirīgs viedoklis, šīs stratēģijas laikposmā var novest izraisīt

neregulārus Latvijas un Krievijas attiecību uzplaiksnījumus, bet nav sagaidāms, ka tie izraisīs kādu būtisku konfliktu starp abām valstīm.

Godprātības jautājumi

Latvijā vēl arvien ir aktuāli gan augsta līmeņa politiskās, gan zema līmeņa administratīvās korupcijas jautājumi, un ir pierādījies, ka vājās un bieži vien īslaicīgās koalīcijas valdības, kas bieži mainās, tos nespēj vai nevēlas sekmīgi risināt. Saskaņā ar starptautiskās pretkorupcijas NVO “Transparency International” datiem korupcija Latvijā nedaudz mazinājās 2004.–2007. gadā, kad Latvijas reitings Korupcijas uztveres indeksā (*CPI*) uzlabojās no 4,0 līdz 4,8 punktiem (desmit punktu skalā, kurā 10 nozīmē, ka korupcijas nav). Tomēr šajā laika posmā Latvija atkopās tikai nedaudz, salīdzinot ar tās līdziniekiem pārejas posma reģionā, tā pacēlās no 7. vietas uz dalītu 6. vietu starp 28 pārejas posma valstīm, paliekot iepakā visām Viduseiropas un Baltijas valstīm un apsteidzot vienīgi Poliju. ASV Valsts departamenta Demokrātijas, cilvēktiesību un darba jautājumu biroja ikgadējā ziņojumā par stāvokli dažādās valstīs, kas izdots 2007. gada martā, attiecībā uz Latviju tika vairākkārt atkārtotas bažas par korupcijas līmeni Latvijā, informējot, ka šeit valda “plaši izplatīts uzskats par korupcijas pastāvēšanu visos valdības līmeņos”. Ziņojumā atzinīgi tika novērtēts tas, ka Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs 2006. gadā ir palielinājis ierosināto lietu skaitu līdz 51, salīdzinot ar 2005. gadā ierosinātajām 34 lietām. Tomēr lielais skaits augsta līmeņa politiskās korupcijas skandālu, kas kopš tā laika ir atklāti, tostarp lieta, kurā iesaistīts 2007. gada martā arestētais Ventspils mērs Aivars Lembergs, turpina raisīt bažas par korupcijas prakses plašo izplatību visos Latvijas politiskās sistēmas un valsts pārvaldes līmeņos.

No pozitīvās puses raugoties, nelegāli iegūto līdzekļu legalizācijas apkarošanas pakāpe – kas vēl pavisam nesen bija galvenais rūpju objekts Latvijā – pēdējo triju gadu laikā ir būtiski uzlabojusies, jo varas iestādes ir ieviesušas vairākus pasākumus, kas vērsti uz krāpšanas un nelegāli iegūto līdzekļu legalizācijas riska mazināšanu. Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs ir izstrādājis valsts programmu korupcijas novēršanai un apkarošanai, tāpat tiek arī aktīvi īstenoti nelegāli iegūto līdzekļu legalizācijas novēršanas un apkarošanas tiesību akti, kas Latvijas likumdošanu saskaņo ar ES prasībām.

Cilvēku tirdzniecība Latvijā vēl arvien ir vidēji nozīmīga problēma. ASV Valsts departamenta 2007. gada jūnija “Cilvēku tirdzniecības pārskats” par laika posmu no 2006. gada aprīļa līdz 2007. gada martam novērtē Latviju kā “otrās rindas” valsti, un tas nozīmē, ka Latvija pilnībā neatbilst ASV cilvēku tirdzniecības novēršanas standartiem, kas ir noteikti 2000. gada Cilvēku tirdzniecības upuru aizsardzības likumā (CTUAL), tomēr apliecina, ka valdība “nopietni pūlas” ievērot CTUAL minimālos standartus cilvēku tirdzniecības apkarošanā. ASV Valsts departamenta ziņojums secina, ka Latvija ir gan sākuma, gan tranzītpunkta valsts attiecībā uz sievietes pārdošanu seksuālai izmantošanai, un tiešā galamērķa valstu vidū min Spāniju, Apvienoto Karalisti, Vāciju, Dāniju, Šveici, Portugāli un Norvēģiju. Tāpat arī gan Latvijas vīrieši, gan sievietes tiek nelegāli pārdotas Apvienotajā Karalistē un Īrijā kā piespiedu darbaspēks. Ziņojumā ir uzsvērti aktīvie pasākumi, kurus Latvijas valdība ir īstenojusi, lai apkarotu cilvēku tirdzniecību, tostarp 2006. gada Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums, kas nosaka iestādēm pienākumu sniegt sociālos un rehabilitācijas pakalpojumus cilvēku

tirdzniecības upuriem, tomēr ziņojums mudina valdību pastiprināt darbu cilvēku tirdzniecības upuru identificēšanā un palīdzības sniegšanā, piešķirot vismaz simbolisku finansējumu repatriācijai un nodrošinot, ka visi cilvēku tirgotāji, kuri ir atzīti par vainīgiem, kādu laiku pavada cietumā.

Sociālie apstākļi

Iedzīvotāji

Latvijas iedzīvotāju skaits 2008. gada sākumā ir nostabilizējies uz aptuveni 2,27 miljoniem, un tas apliecina samazinājumu par 14,9 procentiem kopš 1990. gada. Kaut arī ievērojama daļa no šā samazinājuma ir attiecināma uz etnisko krievu emigrāciju pēc Padomju Savienības sabrukuma un dzimstības rādītājiem, kas turpina samazināties, kopš 2004. gada nozīmīga loma ir bijusi arī augstajam emigrācijas līmenim uz citām ES dalībvalstīm. Lai gan Latvijas iedzīvotāji kopumā ir vecāki par Eiropas vidējo un 20,7 procenti iedzīvotāju ir pārsnieguši pensijas vecumu, šī proporcija pēdējos gados ir mazinājusies, salīdzinot ar augstāko rādītāju 32,1 procenta apmērā 2000. gadā. Latvijas iedzīvotāji vēl arvien ir puslīdz laucinieciiski salīdzinājumā ar Eiropas normām, jo gandrīz trešdaļa Latvijas iedzīvotāju dzīvo lauku apvidos vai mazpilsētās.

Minoritātes

Sakarā ar etnisko latviešu masveida deportācijām un krievu un citu austrumslāvu imigrāciju padomju laikā 1989. gadā etniskie latvieši veidoja 52 procentus iedzīvotāju. Uzreiz pēc Padomju Savienības izjukšanas aptuveni viena septītā daļa etnisko krievu, kuri dzīvoja Latvijā, atgriezās Krievijas Federācijā, un tas palielināja etnisko latviešu īpatsvaru līdz apmēram 60 procentiem no valsts iedzīvotāju skaita. Kopš 2000. gada Latvijas etniskais sajaukums praktiski nemainījās, to veido aptuveni 60 procentu latviešu, 30 procentu krievu, 4 procenti baltkrievu, pa 2,5 procentiem ukraiņu un poļu, bet pārējie iedzīvotāji sadalās starp daudzām citām etniskajām un nacionālajām minoritātēm. 2007. gada nogalē latvieši vēl arvien bija minoritāte Latgales rajonos, galvaspilsētā Rīgā un lielākajās pilsētās – Daugavpilī, Rēzeknē un Jūrmalā.

Valdības cita pēc citas īstenoja aktīvu un pamatos sekmīgu naturalizācijas politiku, kas aptvēra citu tautību rezidentus. Naturalizācijas temps strauji pieauga 1990. gadu nogalē un jo īpaši pēc Latvijas pievienošanās Eiropas Savienībai 2004. gadā. Taču naturalizācijas temps palēninājās pēc tam, kad 2006. gada augustā valdība noteica stingrākas valodas prasības, un 2007. gada sākumā aptuveni 18 procentu Latvijas pastāvīgo iedzīvotāju vēl arvien nebija Latvijas pilsoņi. Saņemot finansējumu no ES un ASV, valdība turpina sponsorēt latviešu valodas kursus un mācību programmas, lai palīdzētu šeit pastāvīgi dzīvojošajiem svešautiešiem iemācīties latviešu valodu. Tomēr pastāv arī vērā ņemama opozīcija tam, ko minoritātes uzskata par “piespiedu latviskošanu”, jo īpaši krievvalodīgo iedzīvotāju vidū Latvijas lielākajās pilsētās.

Nabadzība

Latvijas spēcīgā ekonomiskās izaugsmes un nebūtiskā ienākumu nevienlīdzības dēļ ir salīdzinoši zems nabadzības līmenis. Saskaņā ar novērtējumiem, kas pamatojas uz

Pasaules Bankas pētījumu, iedzīvotāju nabadzības koeficients (tas ir definēts kā iedzīvotāju īpatsvars, kuri dzīvo ar mazāk nekā 28 latiem mēnesī salīdzinot ar nemainīgiem 1998. gada rādītājiem), ir strauji samazinājies no 19,4 procentiem 1998. gadā līdz 5,9 procentiem 2004. gadā. Kaut arī tiek atzīts, ka ienākumu nevienlīdzība Latvijā lēnām palielinās, netiek uzskatīts, ka nabadzība kļūs par nopietnu problēmu. Tomēr nabadzības koeficienti būtiski atšķiras dažādos reģionos, jo, piem., Latgalē, Zemgalē un Vidzemē patēriņa līmenis uz vienu iedzīvotāju un reālais IKP nesasniedz pat pusi no Rīgas reģiona līmeņa. Laukos nabadzība vēl arvien rada bažas, jo īpaši tāpēc, ka tīro ienākumu pieaugums (pēc nodokļu nomaksas) pilsētās vēl arvien ir augstāks nekā laukos.

Izglītība

Valsts finansētā obligātā izglītība Latvijā ilgst deviņus gadus, tomēr skolēni parasti mācās divpadsmit gadus, iegūstot gan pamatizglītību, gan vidējo izglītību, tāpat kā citur Eiropā. Ņemot vērā Valsts attīstības 2007.–2013. gada plānā izglītībai pievērsto uzmanību un nesen piešķirto budžeta palielinājumu tautas izglītībai, valsts skolas vēl arvien ir nepietiekami finansētas un skolotāju darbs slikti apmaksāts. Tomēr saskaņā ar 2006. gadā veikto ERAB un Pasaules Bankas pētījumu par dzīves apstākļiem pārejas posmā (“Life in Transition”) “neoficiālo maksājumu” īpatsvars valsts izglītības sistēmā ir salīdzinoši neliels, salīdzinot ar reģiona standartiem, daudz zemāks nekā Polijā, Čehijas Republikā vai Slovākijā, bet aptuveni divreiz augstāks nekā Igaunijā. Turklāt 2005. gadā Latvijā bija viens no augstākajiem pieaugušo lasītprasmes un rakstītprasmes līmeņiem pasaulē, sasniedzot 99,7 procentus no iedzīvotājiem, kas vecāki par 15 gadiem, - tā liecina ANAP 2007/2008. gada Cilvēces attīstības pārskats (“Human Development Report”). Arī pamatskolas un vidusskolas apmeklētības ziņā Latvijā valda augsts līmenis - salīdzinot ar citām pārejas posma valstīm, tas sasniedza 90,2 procentus, pēc šā rādītāja ierindojo Latvijai 25. vietā pasaulē.

Līdztekus valsts finansējuma palielināšanai izglītībai otra svarīgākā izglītības reformas problēma Latvijā saistās ar augstāko izglītību, kur studentu skaits kopš neatkarības atgūšanas ir gandrīz trīskāršojies - no 46 000 1991. gadā līdz gandrīz 130 000 2006/2007. gadā, bet vienlaikus finansējuma līmenis nopietni atpaliek. Terciārās izglītības mācību programmas ir neatliekami jāmodernizē, lai palielinātu mācīto absolventu skaitu zinātnes un tehnoloģijas jomā un tehniskajos priekšmetos, piemēram, inženierzinātnēs. Lai vismaz daļēji novērstu šo trūkumu, valdība ir izveidojusi vairākas pārkvalifikācijas programmas ilgstošajiem bezdarbniekiem. Tomēr augstākās izglītības mācību programmu modernizācija un finansējuma palielināšana universitātēm un pētniecības centriem ir akūti nepieciešama, lai nākotnē uzturētu Latvijas konkurētspēju cilvēkkapitāla jomā.

Veselības aizsardzība

1990. gadu sākumā, kad sākās Latvijas saimnieciskais sabrukums, sabiedrības veselības rādītāji krasi pazeminājās. Saskaņā ar Pasaules Veselības organizācijas (PVO) datiem par pieciem gadiem jaunāku bērnu mirstība – šis rādītājs labi raksturo vispārējo sabiedrības veselības stāvokli – 1995. gadā sasniedza augstāko atzīmi - 21 nāves gadījums uz 1000 dzīvi dzimušiem bērniem, pirms tas atkal samazinājās līdz 9,7 2005. gadā. 1990. gadu

sākumā krasi samazinājās arī paredzamais dzīves ilgums, tomēr tagad tas ir izlīdzinājies - paredzamais dzīves ilgums sievietēm (76,8 gadi 2006. gadā) tuvojas ES vidējam rādītājam. Taču Latvijas vīriešiem paredzamais dzīves ilgums joprojām ir zemā līmenī (65,9 gadi), un to lielā mērā var saistīt ar pastāvošo augsto alkohola patēriņu, kas 2004. gadā bija augstāks nekā 1986. gadā.

Latvijas valsts veselības aizsardzības sistēma ir pārslogota un tai katastrofāli trūkst finansējuma - izdevumi veselības aprūpei veido aptuveni četrus procentus no IKP, un tā ir tikai puse no Rietumeiropas vidējā rādītāja. Kaut arī Latvijas veselības aizsardzības sistēma ir strauji attīstījusies, atsakoties no padomju stila, – samazinot slimnīcu skaitu un slimnīcas gultasvietu skaitu uz vienu iedzīvotāju – ir strauji samazinājies arī medicīnas personāla skaits, rēķinot uz vienu iedzīvotāju; daudzi medicīnas darbinieki ir emigrējuši uz Rietumeiropu. Kopš 1998. gada ir noteikta obligāta privātā veselības apdrošināšana, tomēr privāto darba devēju veidoto apdrošināšanas shēmu attīstība vēl arvien ir ļoti agrīnā stadijā, un Valsts veselības obligātās apdrošināšanas fonds, kuru finansē no ienākuma nodokļa, līdz ar to paliek sabiedrības veselības apdrošināšanas galvenais līdzeklis.

Nodarbinātības jautājumi

Pēc neatkarības atgūšanas reģistrētais bezdarbs Latvijā 1999. gada aprīlī sasniedza augstāko līmeni – 10,2 procentus (saskaņā ar SDO metodoloģiju). Bezdarba koeficients pakāpeniski samazinājās līdz aptuveni 10 procentiem 2004. gada nogalē un tad strauji samazinājās 4,9 procentiem 2007. gada nogalē - krietni zem Eiropas vidējā rādītāja. Šī pakāpeniskā samazināšanās un straujais kritums tika saistīts gan ar pieaugušajām darba iespējām, ko radīja Latvijas straujā izaugsme, gan ar straujo emigrācijas pieaugumu pēc Latvijas iestāšanās Eiropas Savienībā, kas vairāk attiecināms uz gados jaunākajiem sabiedrības locekļiem. Kaut arī nav oficiālas statistikas par ārvalstīs strādājošo Latvijas iedzīvotāju skaitu, Latvijas Banka nesēn novērtēja, ka aptuveni 70 000 latviešu – tas līdzinās aptuveni 6,0 procentiem darbaspēka – pašlaik atrodas ārzemēs. Darba tirgus turpina ciest no strukturālas disproporcijas, jo, no vienas puses, krītas pieprasījums pēc nekvalificēta darbaspēka, bet, no otras, – pieaug pieprasījums pēc augsti kvalificēta darbaspēka un profesionāļiem. Vienlaikus saglabājas arī pamats bažām par Latvijas izglītības sistēmas nespēju nodrošināt darba tirgus prasības.

Visi darbinieki – izņemot formā tērptos bruņotos spēkus – saskaņā ar likumu ir tiesīgi veidot arodbiedrības un iestāties tajās, un saskaņā ar datiem, kas par Latviju ir iekļauti ASV Valsts departamenta Demokrātijas, cilvēktiesību un darba jautājumu biroja 2008. gada martā izdotajā ikgadējā valstu pārskatā, aptuveni 20 procentu darbaspēka pašlaik ir apvienojušies arodbiedrībās. Bērnu darbu stingri aizliedz Latvijas tiesību akti, un Valsts departamenta pārskatā ir secināts, ka valdība “kopumā īsteno praksē šos tiesību aktus un politiku”. Valsts departamenta pārskatā ir arī atzīmēts, ka kopumā gan Latvijas, gan Eiropas arodveselības un darba drošības standarti tiek īstenoti augstā līmenī, kaut gan Latvijas iestādes tiek kritizētas par to, ka netiek īstenotas strādnieku tiesības izvairīties no bīstamiem darba apstākļiem.

6. PIELIKUMS: PĀRSKATS PAR ERAB TEHNISKĀS SADARBĪBAS FONDU LĪDZFINANSĒJUMU UN OFICIĀLO LĪDZFINANSĒJUMU

Latvija – 1991.–2007. gads

Pārskats par ERAB tehniskās sadarbības fondu līdzfinansējumu un oficiālo līdzfinansējumu

1. Tehniskās sadarbības fondu kopējās saistības un parakstītie projekti par oficiālo līdzfinansējumu

2. Nākotnes scenārijs

1. papildinājums: tehniskās sadarbības projektu saraksts.

2. papildinājums: oficiālā līdzfinansējuma (parakstīto) projektu saraksts.

1. Tehniskās sadarbības fondu kopējās saistības un parakstītie projekti par oficiālo līdzfinansējumu

- Kopš 1991. gada Banka ir aktīvi sadarbojusies ar daudzpusējiem un divpusējiem donoriem gan tehniskās sadarbības projektu ietvaros (tajos kopējās saistības 1991.–2007. gadā sasniedza 13,7 miljonus eiro), gan oficiālo līdzfinansējuma iniciatīvu ietvaros (2007. gada nogalē bija parakstīti projekti par 142,8 miljoniem eiro).
- Tehniskās sadarbības fondi: Baltijas Tehniskās palīdzības fonds (BTPF) un ES Latvijai nodrošināja lielāko daļu finansējuma (ES – 5,3 miljonus eiro, BTPF – 5,2 miljonus eiro), un arī Japāna, Zviedrija un Apvienotā Karaliste nodrošināja ievērojamu finansējuma apjomu. Ražošanas sektors (galvenokārt ar AVG un UKP projektu starpniecību) saņēma palīdzību no tehniskās sadarbības fondu lielākās daļas (5,1 miljons eiro), tam sekoja enerģētikas sektors (3,2 miljoni eiro). Visjaunākais projekts, kas Latvijā tiks finansēts tehniskās sadarbības ietvaros, paredz sniegt konsultācijas Latvijas iestādēm par koncesiju juridiskajiem jautājumiem un PPP, un to sponsorē Zviedrija.
- Oficiālais līdzfinansējums: lielākie oficiālie līdzfinansētāji ir bijuši ES un EIB, kopumā par attiecīgi 75,3 un 24,6 miljoniem eiro. Japānas Starptautiskās sadarbības banka ir nodrošinājusi 16,4 miljonus eiro. Lielāko daļu oficiālā līdzfinansējuma ir saņēmuši transporta, komunālie un vides aizsardzības projekti.

**TEHNISKĀS SADARBĪBAS FONDU un donoru
kopējās saistības (1991.–2007.): 13,7 miljoni eiro**

Ikgadējo sanāksmju fonds (dažādi pasākumi)	361 428
Baltijas Tehniskās palīdzības fonds	5 225 621
ES	5 313 143
Somija	266 221
Japāna	768 327
Nīderlande	121 274
Norvēģija	15 681
Spānija	145 190
Zviedrija	955 210
Taipeja Ķīnā	8383
Apvienotā Karaliste	529 036
Kopsumma	13 709 512

**Parakstītie projekti par oficiālo līdzfinansējumu un donoru palīdzību 1991.–2007.
gadā
(142,8 miljoni eiro)**

Baltijas Īpašais investīciju fonds	3 401 144
Eiropas Komisija	24 600 000
Eiropas Investīciju banka	75 300 000
Japānas Starptautiskās sadarbības banka	16 421 836
Somijas Vides ministrija	4 682 956
Norvēģijas Karaliskā Ārlietu ministrija	400 000
Šveices Valsts ekonomikas sekretariāts	8 414 946
Zviedrijas Starptautiskās attīstības sadarbības aģentūra	9 599 833
Kopsumma	142 820 715

2. Nākotnes scenārijs

Mērķdotāciju finansēšanas galvenais avots, kas atbalsta projektu investīcijas Latvijā, ir saistīts ar ES struktūrfondu izmantošanu – tie ir piešķirumi 2007.–2013. gada uzņēmējdarbības un inovāciju programmā, kas atbilst “Konverģences” mērķim. Programmas kopējais budžets ir aptuveni 1,08 miljardi eiro.

Rīcības programma, cita starpā, veicinās jaunu uzņēmumu veidošanos un sekmēs esošo uzņēmumu attīstību, jo īpaši teritorijās ārpus galvaspilsētas Rīgas. Paralēli zinātnes un tehnoloģijas attīstībai (ZTA) programmā tiek pievērsta uzmanība maziem un vidējiem uzņēmumiem (MVU) un apgrozības līdzekļiem.

Programma tiks īstenota, pamatojoties uz četrām galvenajām prioritātēm, un viena no tām (“Piekļuve finansējumam”) laikam attiecas uz bankas darbību. Palīdzības prioritātes ir šādas – 1. prioritāte: zinātne un inovācijas (60% rīcības programmas resursu), 2. prioritāte: piekļuve finansējumam (23% rīcības programmas resursu), 3. prioritāte: uzņēmējdarbības veicināšana (14% rīcības programmas resursu), 4. prioritāte: tehniskā palīdzība (3% rīcības programmas resursu). Prioritātes ir noteiktas, lai atbalstītu programmas pārvaldību un komunikācijas darbības.

Par ieviešanu atbildīgā iestāde ir:

Finanšu ministrija

Andžs Ūbelis, valsts sekretāra vietnieks

Latvijas Republikas Finanšu ministrija

Smilšu ielā 1, Rīgā, LV-1919, Latvijā

Tālr.: + 371 7095565

Fakss: + 371 7095697

E-pasts: Andzs.Ubelis@fm.gov.lv

Interneta vietne: <http://www.esfondi.lv/page.php?id=510>

Finanšu līdzekļu sadalījums pa prioritātēm

Prioritārā joma	Pašvaldību finansējums	Valsts finansējums	Privātais finansējums	Kopējais finansējums
1. prioritāte – zinātne un inovācijas	440 982 000	77 820 353	100 690 000	619 492 353
2. prioritāte – piekļuve finansējumam	169 610 000	16 710 000	31 970 000	218 290 000
3. prioritāte – uzņēmējdarbības veicināšana	100 600 000	5 820 000	109 840 000	216 260 000
4. prioritāte – tehniskā palīdzība	25 538 950	4 506 874	0	30 045 824
KOPĀ	736 730 950	104 857 227	242 500 000	1 084 088 177

1. papildinājums: tehniskās sadarbības projektu saraksts

Donors	Projekta nosaukums	Piešķirts (eiro)	Izmaksāts (eiro)	Fonda apstiprinājuma datums	Statuss	Nozare
Ikgadējo sanāksmju fonds (dažādi pasākumi)	ERAB 2000. gada ikgadējā kopsapulce – Rīgā, Latvijā	361 428	361 428	18.12.1998.	Pabeigts	Komunālie un sociālie pakalpojumi
Baltijas Tehniskās palīdzības fonds	Privatizācijas programma – konsultācijas grāmatvedībā	310 785	310 785	01.02.1994.	Pabeigts	Komunālie un sociālie pakalpojumi
Baltijas Tehniskās palīdzības fonds	Rīgas Komercbanka (RKB) – darbības un finanšu revīzija un padziļināta izpēte	66 990	66 990	15.04.1994.	Pabeigts	Finanses un uzņēmējdarbība
Baltijas Tehniskās palīdzības fonds	Baltijas Investīciju programma – mācību programma par tehniski ekonomisko pamatojumu Latvijai	172 388	172 388	15.04.1994.	Pabeigts	Finanses un uzņēmējdarbība
Baltijas Tehniskās palīdzības fonds	Apgrozījuma vadības programma – “Juglas manufaktūra”	49 997	49 997	15.04.1994.	Pabeigts	Ražošana
Baltijas Tehniskās palīdzības fonds	Rīgas Komercbanka (RKB) – vidēja termiņa stratēģijas izstrāde	35 000	35 000	15.05.1994.	Pabeigts	Finanses un uzņēmējdarbība
Baltijas Tehniskās palīdzības fonds	Latvijas Investīciju banka – valdes pārstāvniecība	69 221	69 221	15.06.1994.	Pabeigts	Finanses un uzņēmējdarbība
Baltijas Tehniskās palīdzības fonds	Apgrozījuma vadības programma – “LATVIJAS KERAMIKA”	43 363	43 363	20.08.1994.	Pabeigts	Komunālie un sociālie pakalpojumi
Baltijas Tehniskās palīdzības fonds	Apgrozījuma vadības programma - “BALTIJA”	53 542	53 542	20.09.1994.	Pabeigts	Ražošana
Baltijas Tehniskās palīdzības fonds	Apgrozījuma vadības programma – “REMUS”	55 859	55 859	20.09.1994.	Pabeigts	Komunālie un sociālie pakalpojumi
Baltijas Tehniskās palīdzības fonds	Apgrozījuma vadības programma – “Grindex”	58 289	58 289	20.11.1994.	Pabeigts	Ražošana
Baltijas Tehniskās palīdzības fonds	Apgrozījuma vadības programma – “Brīvais vilnis”	49 777	49 777	20.11.1994.	Pabeigts	Ražošana
Baltijas Tehniskās palīdzības fonds	Apgrozījuma vadības programma – “LareLini”	27 603	27 603	01.01.1995.	Pabeigts	Ražošana
Baltijas Tehniskās palīdzības fonds	Apgrozījuma vadības programma – “Līvānu stikls”	44 170	44 170	01.03.1995.	Pabeigts	Ražošana
Baltijas Tehniskās palīdzības fonds	Apgrozījuma vadības programma – “Asote”	42 003	42 003	01.03.1995.	Pabeigts	Ražošana
Baltijas Tehniskās palīdzības fonds	Uzņēmējdarbības konsultāciju pakalpojumi – ekspluatācijas izmaksas Rīgai	81 283	81 283	02.04.1995.	Pabeigts	Ražošana
Baltijas Tehniskās palīdzības fonds	Uzņēmējdarbības konsultāciju pakalpojumi – subsīdiju izmaksa	812 349	812 349	20.06.1995.	Pabeigts	Ražošana
Baltijas Tehniskās palīdzības fonds	Uzņēmējdarbības konsultāciju pakalpojumi – vietējā projekta direktors	10 498	10 498	20.07.1995.	Pabeigts	Ražošana
Baltijas Tehniskās palīdzības fonds	Uzņēmējdarbības konsultāciju pakalpojumi – vietējā projekta amatpersona	6989	6989	25.08.1995.	Pabeigts	Ražošana
Baltijas Tehniskās palīdzības fonds	Uzņēmējdarbības konsultāciju pakalpojumi – administratīvais sekretārs	5225	5225	20.09.1995.	Pabeigts	Ražošana
Baltijas Tehniskās palīdzības fonds	Uzņēmējdarbības konsultāciju pakalpojumi – biroja iekārtas un mēbeles	24 248	24 248	20.09.1995.	Pabeigts	Ražošana
Baltijas Tehniskās palīdzības fonds	Apgrozījuma vadības programma – “Cēzijs”	17 365	17 365	10.10.1995.	Pabeigts	Ražošana
Baltijas Tehniskās palīdzības fonds	Uzņēmējdarbības konsultāciju pakalpojumi – biroja noma, uzņēmējdarbības konsultāciju pakalpojumi vietējam birojā	60 713	60 713	10.10.1995.	Pabeigts	Ražošana
Baltijas Tehniskās palīdzības fonds	Apgrozījuma vadības programma – “Alfa”	55 556	55 556	10.10.1995.	Pabeigts	Ražošana
Baltijas Tehniskās palīdzības fonds	Uzņēmējdarbības konsultāciju pakalpojumi – projekta amatpersona	14 194	14 194	16.05.1996.	Pabeigts	Ražošana
Baltijas Tehniskās palīdzības fonds	Uzņēmējdarbības konsultāciju pakalpojumi – valsts fonda direktors (BTAF-95-07-23 pagarinājums)	16 286	16 286	12.07.1996.	Pabeigts	Ražošana
Baltijas Tehniskās palīdzības fonds	Apgrozījuma vadības programma – “Vēlme”	49 346	49 346	05.08.1996.	Pabeigts	Ražošana
Baltijas Tehniskās palīdzības fonds	Uzņēmējdarbības konsultāciju pakalpojumi – administratīvais asistents	7172	7172	12.07.1996.	Pabeigts	Ražošana
Baltijas Tehniskās palīdzības fonds	Apgrozījuma vadības programma – “Tukuma piens”	47 690	47 690	18.09.1996.	Pabeigts	Ražošana

Baltijas Tehniskās palīdzības fonds	Apgrozījuma vadības programma – “Jāņa sēta”	28 082	28 082	23.06.1997.	Pabeigts	Ražošana
Baltijas Tehniskās palīdzības fonds	Apgrozījuma vadības programma – “Zunda”, III kārtā	34 718	34 718	06.10.1997.	Pabeigts	Ražošana
Baltijas Tehniskās palīdzības fonds	Apgrozījuma vadības programma – Sparta Knitwear”	47 089	47 089	05.02.1998.	Pabeigts	Ražošana
Baltijas Tehniskās palīdzības fonds	Uzņēmējdarbības konsultāciju pakalpojumi – valsts fonda direktors	4620	4620	10.03.1998.	Pabeigts	Ražošana
Baltijas Tehniskās palīdzības fonds	Uzņēmējdarbības konsultāciju pakalpojumi – projekta amatpersona	3564	3564	10.03.1998.	Pabeigts	Ražošana
Baltijas Tehniskās palīdzības fonds	Uzņēmējdarbības konsultāciju pakalpojumi – valsts fonda direktora asistents	2112	2112	10.03.1998.	Pabeigts	Ražošana
Baltijas Tehniskās palīdzības fonds	Baltijas mikrouzņēmējdarbības konsultāciju pakalpojumu programma – projekta amatpersona	19 348	19 348	23.07.1998.	Pabeigts	Ražošana
Baltijas Tehniskās palīdzības fonds	Baltijas mikrouzņēmējdarbības konsultāciju pakalpojumu programma – subsīdiju konts	552 742	552 742	23.07.1998.	Pabeigts	Ražošana
Baltijas Tehniskās palīdzības fonds	Baltijas mikrouzņēmējdarbības konsultāciju pakalpojumu programma – darbības izmaksas	12 531	12 531	23.07.1998.	Pabeigts	Ražošana
Baltijas Tehniskās palīdzības fonds	Apgrozījuma vadības programma – “RBS Skals”	59 903	59 903	07.12.1998.	Pabeigts	Komunālie un sociālie pakalpojumi
Baltijas Tehniskās palīdzības fonds	Apgrozījuma vadības programma – “Vēlme”, II kārtā	57 949	57 949	22.12.1998.	Pabeigts	Ražošana
Baltijas Tehniskās palīdzības fonds	Apgrozījuma vadības programma – “Jāņa sēta Printers”	59 065	59 065	28.01.1999.	Pabeigts	Ražošana
Baltijas Tehniskās palīdzības fonds	Apgrozījuma vadības programma – “Remus Construction”	60 000	60 000	29.01.1999.	Pabeigts	Ražošana
Baltijas Tehniskās palīdzības fonds	Apgrozījuma vadības programma - AS “Lauma”, II kārtā	59 868	59 868	05.01.1999.	Pabeigts	Ražošana
Baltijas Tehniskās palīdzības fonds	Apgrozījuma vadības programma – AS “Limbažu piens”	58 580	58 580	22.03.1999.	Pabeigts	Ražošana
Baltijas Tehniskās palīdzības fonds	Apgrozījuma vadības programma – “Kvadra Pak”	60 000	60 000	01.07.1999.	Pabeigts	Ražošana
Baltijas Tehniskās palīdzības fonds	Apgrozījuma vadības programma – SIA “Spilva”	57 755	57 755	21.07.1999.	Pabeigts	Ražošana
Baltijas Tehniskās palīdzības fonds	Apgrozījuma vadības programma (AVG) - SIA “Simeks SMS Ltd.”	52 979	52 979	11.10.1999.	Pabeigts	Ražošana
Baltijas Tehniskās palīdzības fonds	UKP mikroprogramma – projekta amatpersona	16 476	16 476	16.12.1999.	Pabeigts	Ražošana
Baltijas Tehniskās palīdzības fonds	Uzņēmējdarbības konsultāciju pakalpojumu (UKP) programma – subsīdijas	1 010 445	1 010 445	07.02.2000.	Pabeigts	Ražošana
Baltijas Tehniskās palīdzības fonds	Apgrozījuma vadības programma (AVG) - AS “Rebir”, II kārtā	59 711	59 711	15.02.2000.	Pabeigts	Ražošana
Baltijas Tehniskās palīdzības fonds	AVG programmas turpinājums Baltijas valstis - SIA “Ave MTP”	51 876	51 876	24.05.2000.	Pabeigts	Ražošana
Baltijas Tehniskās palīdzības fonds	Apgrozījuma vadības programma (AVG) – “Cido pārtikas grupa”	56 943	56 943	16.06.2000.	Pabeigts	Ražošana
Baltijas Tehniskās palīdzības fonds	Apgrozījuma vadības programma (AVG) – “Rēzeknes piena konservu kombināts”	52 170	52 170	19.06.2000.	Pabeigts	Ražošana
Baltijas Tehniskās palīdzības fonds	Apgrozījuma vadības programma (AVG) - A/S “Preses nams”	60 000	60 000	24.07.2000.	Pabeigts	Ražošana
Baltijas Tehniskās palīdzības fonds	Apgrozījuma vadības programma (AVG) - AS “Lindeks”	53 292	53 292	02.08.2000.	Pabeigts	Ražošana
Baltijas Tehniskās palīdzības fonds	Apgrozījuma vadības programma (AVG) – “Kvadra Pak”, II kārtā	59 931	59 931	07.08.2000.	Pabeigts	Ražošana
Baltijas Tehniskās palīdzības fonds	Apgrozījuma vadības programma – AS “Lauda”	56 170	56 170	15.08.2000.	Pabeigts	Ražošana
Baltijas Tehniskās palīdzības fonds	Apgrozījuma vadības programma – AS “Dobeles dzimavnīeks”	18 228	18 228	08.09.2000.	Pabeigts	Ražošana
Baltijas Tehniskās palīdzības fonds	Apgrozījuma vadības programma (AVG) – “Reaton Ltd.”	59 851	59 851	31.10.2000.	Pabeigts	Ražošana
Baltijas Tehniskās palīdzības fonds	Uzņēmējdarbības konsultāciju pakalpojumi - Aigars Strautiņš, projekta amatpersona	19 990	19 990	07.12.2000.	Pabeigts	Ražošana
Baltijas Tehniskās palīdzības fonds	Apgrozījuma vadības programma (AVG) – SIA “Langa”	59 700	59 700	16.02.2001.	Pabeigts	Ražošana
Baltijas Tehniskās palīdzības fonds	AVG programma – “Spilva”, II kārtā	59 853	59 853	14.08.2001.	Pabeigts	Ražošana

Baltijas Tehniskās palīdzības fonds	"RAF Avia Finacial 3"	12 182	12 182	08.08.2003.	Pabeigts	Finanses un uzņēmējdarbība
ES	Apgrozījuma vadības programma – konsultāciju pakalpojumu līgums – "OlaïnePharm"	49 996	49 996	01.10.1995.	Pabeigts	Komunālie un sociālie pakalpojumi
ES	Apgrozījuma vadības programma – konsultāciju pakalpojumu līgums - Valmieras stikla fabrika	49 355	49 355	01.10.1995.	Pabeigts	Ražošana
ES	Apgrozījuma vadības programma – konsultāciju pakalpojumu līgums – "Aurora"	32 646	32 646	01.11.1995.	Pabeigts	Komunālie un sociālie pakalpojumi
ES	Apgrozījuma vadības programma – konsultāciju pakalpojumu līgums – "Grindex"	48 663	48 663	01.11.1995.	Pabeigts	Komunālie un sociālie pakalpojumi
ES	Apgrozījuma vadības programma – konsultāciju pakalpojumu līgums - REF	44 648	44 648	01.01.1996.	Pabeigts	Ražošana
ES	Apgrozījuma vadības programma – konsultāciju pakalpojumu līgums - AS "Lauma"	79 821	79 821	01.03.1996.	Pabeigts	Ražošana
ES	Apgrozījuma vadības programma – konsultāciju pakalpojumu līgums – "Zunda", mācības	50 000	50 000	01.04.1996.	Pabeigts	Komunālie un sociālie pakalpojumi
ES	Apgrozījuma vadības programma – konsultāciju pakalpojumu līgums – "REMUS", mācības	48 253	48 253	01.04.1996.	Pabeigts	Komunālie un sociālie pakalpojumi
ES	Apgrozījuma vadības programma – konsultāciju pakalpojumu līgums – "Laima", mācības	41 370	41 370	01.04.1996.	Pabeigts	Komunālie un sociālie pakalpojumi
ES	Apgrozījuma vadības programma – konsultāciju pakalpojumu līgums - ROG	41 198	41 198	01.04.1996.	Pabeigts	Komunālie un sociālie pakalpojumi
ES	Apgrozījuma vadības programma – "Spodriība"	49 823	49 823	01.06.1996.	Pabeigts	Komunālie un sociālie pakalpojumi
ES	Apgrozījuma vadības programma – konsultāciju pakalpojumu līgums – AS "Lauma", mācības	48 468	48 468	01.06.1996.	Pabeigts	Komunālie un sociālie pakalpojumi
ES	Apgrozījuma vadības programma – "Uzvara"	44 629	44 629	01.06.1996.	Pabeigts	Komunālie un sociālie pakalpojumi
ES	Apgrozījuma vadības programma – "Kaija"	45 561	45 561	01.07.1996.	Pabeigts	Komunālie un sociālie pakalpojumi
ES	Apgrozījuma vadības programma – konsultāciju pakalpojumu līgums – GSM	47 261	47 261	01.07.1996.	Pabeigts	Komunālie un sociālie pakalpojumi
ES	Apgrozījuma vadības programma – konsultāciju pakalpojumu līgums – "Brīvais vilnis"	46 842	46 842	01.08.1996.	Pabeigts	Ražošana
ES	Apgrozījuma vadības programma – konsultāciju pakalpojumu līgums – "Tartu instruments"	34 929	34 929	01.08.1996.	Pabeigts	Ražošana
ES	Apgrozījuma vadības programma – konsultāciju pakalpojumu līgums – "Latvijas ūdensceļi"	9039	9039	01.08.1996.	Pabeigts	Komunālie un sociālie pakalpojumi
ES	Apgrozījuma vadības programma – "Livānu stikls"	68 809	68 809	01.09.1996.	Pabeigts	Komunālie un sociālie pakalpojumi
ES	Apgrozījuma vadības programma – konsultāciju pakalpojumu līgums - CS "Turība"	46 540	46 540	01.11.1996.	Pabeigts	Komunālie un sociālie pakalpojumi
ES	Apgrozījuma vadības programma – konsultāciju pakalpojumu līgums – "Rīgas vagonu rūpnīca"	29 292	29 292	01.02.1997.	Pabeigts	Komunālie un sociālie pakalpojumi
ES	Apgrozījuma vadības programma – "Jelgavas cukurfabrika"	59 810	59 810	01.02.1997.	Pabeigts	Komunālie un sociālie pakalpojumi
ES	Apgrozījuma vadības programma – konsultāciju pakalpojumu līgums – "Komēta"	47 765	47 765	01.02.1997.	Pabeigts	Komunālie un sociālie pakalpojumi
ES	Apgrozījuma vadības programma – "Rita"	50 000	50 000	01.02.1997.	Pabeigts	Komunālie un sociālie pakalpojumi
ES	Apgrozījuma vadības programma – konsultāciju pakalpojumu līgums – "Latvijas keramika"	49 310	49 310	01.03.1997.	Pabeigts	Ražošana
ES	Apgrozījuma vadības programma – konsultāciju pakalpojumu līgums – "Baltija Furniture"	44 746	44 746	01.03.1997.	Pabeigts	Ražošana
ES	Apgrozījuma vadības programma – konsultāciju pakalpojumu līgums – AS	47 435	47 435	01.04.1997.	Pabeigts	Komunālie un sociālie

	"Staburadze"					pakalpojumi
ES	Apgrozījuma vadības programma – konsultāciju pakalpojumu līgums – AS "Dzintars"	26 125	26 125	01.05.1997.	Pabeigts	Komunālie un sociālie pakalpojumi
ES	Apgrozījuma vadības programma – "Kaija"	48 454	48 454	21.07.1997.	Pabeigts	Komunālie un sociālie pakalpojumi
ES	Apgrozījuma vadības programma – "Jāņa sēta" (II kārtā)	81 919	81 919	06.02.1998.	Pabeigts	Komunālie un sociālie pakalpojumi
ES	Apgrozījuma vadības programma - AS "Olaine chemical"	37 688	37 688	06.02.1998.	Pabeigts	Komunālie un sociālie pakalpojumi
ES	Apgrozījuma vadības programma - AS "Rebir"	33 989	33 989	19.03.1998.	Pabeigts	Komunālie un sociālie pakalpojumi
ES	Apgrozījuma vadības programma – "Baltic Dairy Corporation"	43 806	43 806	05.05.1998.	Pabeigts	Komunālie un sociālie pakalpojumi
ES	Apgrozījuma vadības programma – "Teikas mēbeļu fabrika"	48 200	48 200	08.05.1998.	Pabeigts	Komunālie un sociālie pakalpojumi
ES	Apgrozījuma vadības programma – "Ogre", II kārtā	21 412	21 412	06.05.1998.	Pabeigts	Komunālie un sociālie pakalpojumi
ES	Apgrozījuma vadības programma – AS "Staburadze"	55 457	55 457	17.06.1998.	Pabeigts	Komunālie un sociālie pakalpojumi
ES	Apgrozījuma vadības programma – "Rīta"	41 066	41 066	17.06.1998.	Pabeigts	Komunālie un sociālie pakalpojumi
ES	Apgrozījuma vadības programma – AS "Dzintars"	16 347	16 347	18.06.1998.	Pabeigts	Komunālie un sociālie pakalpojumi
ES	Enerģētikas sektora avārijas sistēmu investīciju programma – projekta vadības vienība	328 786	328 786	20.12.1992.	Pabeigts	Enerģētika
ES	Enerģētikas sektora avārijas sistēmu investīciju programma – enerģētikas avāriju plānošanas grupa	173 952	173 952	20.12.1992.	Pabeigts	Enerģētika
ES	Enerģētikas sektora avārijas sistēmu investīciju programma – galveno enerģētikas pakalpojumu komerciālās grāmatvedības sistēmas	481 764	481 764	20.12.1992.	Pabeigts	Enerģētika
ES	Enerģētikas sektora avārijas sistēmu investīciju programma – enerģijas taupīšanas informatīvā kampaņa	189 000	189 000	20.12.1992.	Pabeigts	Enerģētika
ES	Enerģētikas sektora avārijas sistēmu investīciju programma – pētījums par kokmateriālu ieguvī, izplatīšanu un pārstrādi	183 950	183 950	20.12.1992.	Pabeigts	Enerģētika
ES	Privatizācijas programma – privatizācijas konsultācijas	584 496	584 496	03.02.1994.	Pabeigts	Komunālie un sociālie pakalpojumi
ES	"Latvenergo" rekapitalizācija – finanšu konsultācijas	464 802	464 802	04.11.1994.	Pabeigts	Enerģētika
ES	Pēcprivatizācijas fonda (Latvija un Lietuva) investīciju portfelis – investīciju attīstība un īstenošana	963 816	963 816	02.01.1996.	Pabeigts	Neklasificējami nodibinājumi
ES	UKP programma Baltijā	231 904	231 904	08.12.2000.	Pabeigts	Ražošana
Somija	Enerģētikas darbība – tehniskais konsultants	81 911	81 911	27.03.1996.	Pabeigts	Enerģētika
Somija	PAS "Gutta Baltic juice manufacturer"	139 943	139 943	26.06.1998.	Pabeigts	Ražošana
Somija	"Baltic Pulp Mill Company" – projekta konsultants Latvijas valdībai	44 367	44 367	22.02.2001.	Pabeigts	Lauksaimniecība, mežsaimniecība un zvejniecība
Nīderlande	Pirmās Latvijas komercbankas saskaņota programma	121 274	121 274	10.11.1997.	Pabeigts	Finanses un uzņēmējdarbība
Japāna	Daugavas hidroelektrostacijas – tehniski ekonomiskais pamatojums	749 361	749 361	01.12.1993.	Pabeigts	Enerģētika
Japāna	Projekts "Novērtēšanas departamenta īpašais novērtējums par Latvijas enerģētikas sektora avārijas sistēmu investīciju projektu"	18 966	18 966	18.12.1997.	Pabeigts	Komunālie un sociālie pakalpojumi
Norvēģija	Transporta projekta sagatavošana un apkārtējā vide	9917	9917	01.11.1993.	Pabeigts	Transporta un noliktavas
Norvēģija	Latvijas banku sektors - banka "Baltija"	5764	5764	01.07.1995.	Pabeigts	Finanses un uzņēmējdarbība
Spānija	Latvija: iepriekšēja izpēte par iespējamajiem PPP projektiem autoceļu nozarē	145 190	139 759	15.11.2005.	Izmaksas stadijā	Būvniecība

Zviedrija	Baltijas jūras vides aizsardzības programma (II posms) – mežkopības nozares pārstrukturizācija	9063	9063	01.09.1992.	Pabeigts	Lauksaimniecība, mežsaimniecība un zvejniecība
Zviedrija	Andrejsalas koģenerācijas stacijas pārbūve - I posms – iepriekšēja izpēte	223 593	223 593	28.01.1993.	Pabeigts	Enerģētika
Zviedrija	Mazuta importa iekārtu būvniecības vadība	246 768	246 768	28.01.1993.	Pabeigts	Transports un noliktavas
Zviedrija	Mežsaimniecības nozares ģenerālpilāns – atbalsts uzraudzības jomā	20 961	20 961	01.07.1993.	Pabeigts	Lauksaimniecība, mežsaimniecība un zvejniecība
Zviedrija	Enerģētikas avārijas sistēmu investīciju programma – iepirkumu konsultants	138 008	138 008	09.07.1993.	Pabeigts	Enerģētika
Zviedrija	Pirmā banka – ekspluatācijas eksperts	67 916	67 916	04.02.2000.	Pabeigts	Finanses un uzņēmējdarbība
Zviedrija	Latvijas hidroelektroenerģijas dambja drošības likums	199 000	199 000	29.11.2001.	Pabeigts	Enerģētika
Zviedrija	Latvija: konsultācijas koncesiju un PPP tiesību akta izstrādē	49 900	49 900	29.04.2005.	Pabeigts	Komunālie un sociālie pakalpojumi
Taipeja Ķīnā	Transporta projekta sagatavošana – ekonomiskais novērtējums	8 383	8383	01.10.1993.	Pabeigts	Transports un noliktavas
Apvienotā Karaliste	"Latvijas kuģniecība" – juridiskās konsultācijas	84 398	84 398	13.05.1994.	Pabeigts	Transports un noliktavas
Apvienotā Karaliste	"Latvijas kuģniecība" – konsultācijas privatizācijā	180 190	180 190	13.05.1994.	Pabeigts	Transports un noliktavas
Apvienotā Karaliste	Privatizācijas programma – juridiskās konsultācijas	181 360	181 360	01.07.1994.	Pabeigts	Komunālie un sociālie pakalpojumi
Apvienotā Karaliste	Atbalsts nodrošināto darījumu likumdošanas reformai	46 418	46 418	09.05.1997.	Pabeigts	Komunālie un sociālie pakalpojumi
Apvienotā Karaliste	AS "Lauma" projekta sagatavošana	36 671	36 671	27.05.1999.	Pabeigts	Ražošana
Pārskata kopsumma eiro:		13 709	13 704 081			
Projektu skaits:		512	133			

2. papildinājums: oficiālā līdzfinansējuma (parakstīto) projektu saraksts

Nosaukums	Parakstīšanas gads	Organizācijas nosaukums	Valsts	Finansēšanas veids	Summa (eiro)
Latvijas Investīciju banka (akciju kapitāls)	1994	Baltijas investīciju īpašais fonds	APVIENOTĀ KARALISTE	Līdzdalība	1 380 488
Kopā:					1 380 488
Daugavas hidroelektrostaciju modernizācijas projekts	1996	Eiropas Investīciju banka	LUKSEMBURGA	SFI aizdevums	6 000 000
	1996	Japānas Starptautiskās sadarbības banka	JAPĀNA	Paralēlais aizdevums	12 572 968
	1996	Karaliskā Ārlietu ministrija	NORVĒGIJA	Dotācija	400 000
Kopā:					18 972 968
Rīgas vides aizsardzības projekts	1996	Eiropas Investīciju banka	LUKSEMBURGA	SFI aizdevums	15 000 000
	1996	Valsts ekonomikas sekretariāts	ŠVEICE	Dotācija	3 014 946
	1996	Zviedrijas Starptautiskās attīstības sadarbības aģentūra	ZVIEDRIJA	Dotācija	3 399 833
	1996	Vides ministrija	SOMIJA	Dotācija	1 282 956
Kopā:					22 697 736
Autoceļu projekts Latvijā	1994	Japānas Starptautiskās sadarbības banka	JAPĀNA	Paralēlais aizdevums	3 848 868
Kopā:					3 848 868
Hansabanka (iepriekš "Latvijas Zemes banka")	1997	Baltijas investīciju īpašais fonds	APVIENOTĀ KARALISTE	Līdzdalība	2 020 656
Kopā:					2 020 656
Ventpils ostas dzelzceļa termināļa projekts	1998	Eiropas Investīciju banka	LUKSEMBURGA	SFI aizdevums	34 300 000
	1998	Eiropas Komisija	BEĻĢIJA	Dotācija	7 600 000
Kopā:					41 900 000
Uzņēmuma "Rīgas ūdens" korporatīvais aizdevums	2000	Eiropas Investīciju banka	LUKSEMBURGA	SFI aizdevums	20 000 000
	2000	Eiropas Komisija	BEĻĢIJA	Dotācija	17 000 000
	2000	Valsts ekonomikas sekretariāts	ŠVEICE	Dotācija	5 400 000
	2000	Zviedrijas Starptautiskās attīstības sadarbības aģentūra	ZVIEDRIJA	Dotācija	6 200 000
	2000	Vides ministrija	SOMIJA	Dotācija	3 400 000
Kopā:					52 000 000
Valstī kopā:					142 820 715

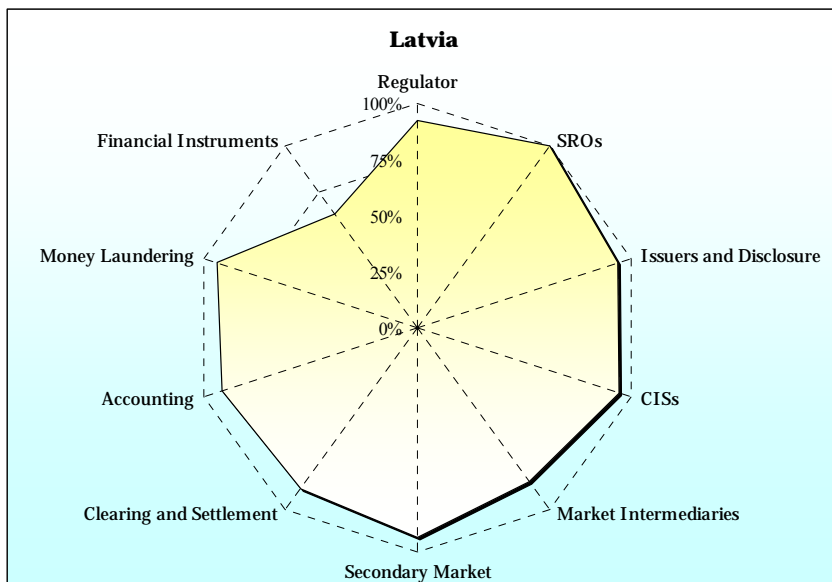
7. PIELIKUMS: LATVIJAS KOMERCTIESĪBU AKTU NOVĒRTĒJUMS

Valstīs, kurās tā strādā, ERAB sniedz un regulāri atjaunina novērtējumus par izmaiņām juridiskajos jautājumos, it sevišķi pievēršoties ar investīcijām saistītajām jomām: kapitāla tirgum, uzņēmumu tiesībām un korporatīvajai pārvaldībai, koncesijām, maksātnespējai, nodrošinātiem darījumiem un telekomunikācijām. Ar esošajiem instrumentiem novērtē gan tiesību aktu kvalitāti “kā ierakstīts likumā” (to sauc arī par “aptvērumu”), gan tiesību aktu reālo iedzīvināšanu (to sauc arī par “efektivitāti”). Visi novērtējumi ir pieejami www.ebrd.com/law. Šajā pielikumā ir sniegts Latvijas novērtējumu apkopojums kopā ar novērtējumus veikušo Bankas juridisko ekspertu kritiskajām piezīmēm.

Kapitāla tirgus

Latvijā galvenais vērtspapīru tirgu regulējošais tiesību akts ir Finanšu instrumentu tirgus likums (FITL), kas ir spēkā no 2004. gada janvāra. FITL regulē vērtspapīru izdošanu, sabiedriskā sektora uzņēmumu pārņemšanu, investīciju pakalpojumu sniegšanu, fondu biržas darbību un vērtspapīru uzglabāšanu. Atsevišķi tiesību akti regulē pensiju fondu un kopīgo investīciju fondu darbību. Vērtspapīru tirgus tiesiskais ietvars tika grozīts nesen, 2007. gadā, kad tika ieviesti jauni noteikumi par netiešajiem holdingiem, paziņošanas kārtību par būtiskām izmaiņām akciju īpašumtiesībās un sarakstā iekļauto uzņēmumu darbības pārskatu sniegšanas pienākumu. Nākamie grozījumi par Finanšu instrumentu tirgus direktīvas (tā sauktās FITD) ieviešanu tika pieņemti 2007. gada oktobrī. Vērtspapīru tirgus regulators ir Finanšu un kapitāla tirgus komisija, kas atbild arī par banku, apdrošināšanas sabiedrību un pensiju fondu darbības regulēšanu.

Vērtspapīru tirgus tiesību aktu kvalitāte Latvijā (2007. gadā)

Piezīme: Katras ass galējā robeža atspoguļo ideālo rezultātu, t. i., tā atbilst standartiem, kas noteikti SVKO dokumentā “Vērtspapīru tirdzniecības noteikumu mērķi un principi”. Jo vairāk aizpildīts ir “tīkls”, jo vairāk attiecīgie valsts vērtspapīru tirgu regulējošie tiesību akti atbilst šiem principiem.

Avots: ERAB “2007. gada vērtspapīru tirgu regulējošo tiesību aktu novērtējums”

Latvija
Regulators
Finanšu instrumentu
VTO
Nelegāli iegūtu līdzekļu legalizācija
Izdevēji un izpaušana

Grāmatvedība
NVS
Klīrings un norēķini
Tirgus starpnieki
Sekundārais tirgus

ERAB “2007. gada vērtspapīru tirgu regulējošo tiesību aktu novērtējums” (sk. diagrammu iepriekš) apliecina, ka stāvoklis Latvijā “ļoti lielā mērā atbilst” prasībām, kas iekļautas Vērtspapīru tirdzniecības noteikumu mērķos un principos, ko publicējusi Starptautiskā Vērtspapīru komisiju organizācija (SVKO), norādot vienīgi uz nenozīmīgiem trūkumiem tiesību aktos par parādzīmēm.

Lai izprastu, kā vērtspapīru tirgu regulējošie tiesību akti darbojas praktiski, ERAB nesēn pabeidza 2007. gada tiesisko indikatoru pētījumu (“TIP”). Reģionā strādājošie praktiķi tika aicināti izteikt piezīmes par kādu hipotētisku gadījumu un konsultēt investoru, kurš zaudējis savus ietaupījumus pēc tam, kad nopircis akcijas valsts uzņēmumā “Sākotnējais publiskais piedāvājums” (SPP), jo viņu maldināja kļūdaina informācija, kas bija iekļauta emisijas prospektā. Jo īpaši pētījums koncentrējās uz izpaušanas prasību efektivitāti emisijas prospektos, privātajiem un publiskajiem piespiedu mehānismiem un tirgus regulatora pilnvarām.

TIP secināja, ka Latvijā, neņemot vērā SPP kā finansējuma avota reto izmantošanu, izpaušanas prakse atbilst salīdzinoši labam standartam. Dokumenti, kas iekļauti emisijas prospektos, tika atzīti par ticamiem, bet finanšu pārskatu sniegšanas prakse – par pārskatāmu. EK Regula Nr. 809/2004 tieši nosaka detalizētās izpaušanas prasības, un pētījums norāda, ka tās tiek labi pildītas. Privātie piespiedu mehānismi (t. i., tiesiska prasījuma iesniegšana tiesā) zināmā mērā ir nepilnīgi, jo procedūras dažkārt ir pārāk sarežģītas un tās raksturo smags pierādīšanas slogs. Attiecībā uz publiskajiem piespiedu mehānismiem pētījums secina, ka regulators pamazām uzkrāj kompetenci sarežģītu vērtspapīru lietu izmeklēšanā, toties prokuratūras attiecīgās spējas paliek zemā līmenī.

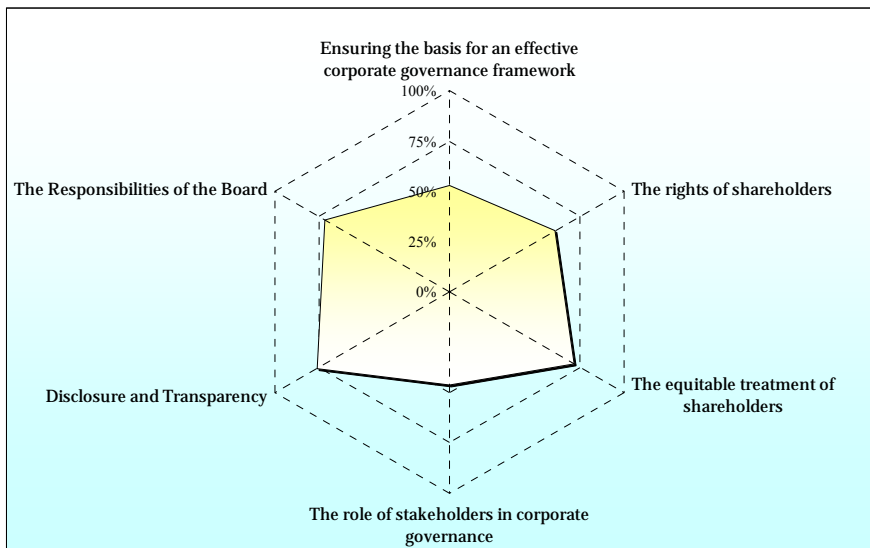
Uzņēmumu darbību regulējošie tiesību akti un korporatīvā pārvaldība

Svarīgākie tiesiskie jautājumi, kas regulē uzņēmumu pārvaldību Latvijā, ir izskatīti Komerclikumā (pieņemts 2000. gadā un pēdējo reizi grozīts 2006. gadā) un Finanšu instrumentu tirgus likumā (pieņemts 2004. gadā un pēdējo reizi grozīts 2007. gadā).

Rīgas Fondu birža 2005. gadā izstrādāja brīvprātīgu uzņēmumu pārvaldības kodeksu (“Uzņēmumu pārvaldības principi un to ieviešanas ieteikumi”). Biržas sarakstā iekļautajiem uzņēmumiem tiek prasīta atbilstība šiem principiem vai pamatojums, kāpēc tie netiek ievēroti (tā sauktais “atbilstības vai paskaidrojuma” mehānisms).

Saskaņā ar provizoriskajiem rezultātiem, ko sniedzis ERAB 2007. gada uzņēmumu pārvaldības sektora novērtējums, kura ietvaros 2007. gada novembrī tika novērtēta spēkā esošo uzņēmumu pārvaldības tiesību aktu kvalitāte, Latvija labi atbilst attiecīgajiem starptautiskajiem standartiem (ESAO uzņēmumu pārvaldības principiem), tomēr ir arī daži trūkumi (sk. turpmāko diagrammu). Jo īpaši ir jāuzlabo efektīvam uzņēmumu pārvaldības ietvara pamata nodrošināšanas mehānismi un ieinteresēto pušu loma uzņēmumu pārvaldībā.

Uzņēmumu pārvaldības tiesību aktu kvalitāte Latvijā 2007. gadā

Piezīme: katras ass galējā robeža atspoguļo ideālo rezultātu, t. i., tā atbilst ESAO uzņēmumu pārvaldības principiem. Jo vairāk aizpildīts ir “tikls”, jo vairāk valsts attiecīgie uzņēmumu pārvaldību regulējošie tiesību akti atbilst šiem principiem.

Avots: ERAB
2007. gada uzņēmumu pārvaldības sektora novērtējums

Efektīva uzņēmumu pārvaldības ietvara pamata nodrošināšana
Valdes atbildība
Akcionāru tiesības

Izpaušana un pārskatāmība
Vienlīdzīga attieksme pret akcionāriem
Akcionāru loma uzņēmumu pārvaldībā

2005. gadā ERAB veica aptauju, lai pārbaudītu, kā korporatīvās pārvaldības likumi darbojas dzīvē. Tika izstrādāta situācija par darījumiem ar iesaistīto pušu ieinteresētību. Situācija pētīja, kā mazākuma akcionārs var piekļūt informācijai, lai pārliecinātos, ka darījumu ar iesaistīto pušu ieinteresētību patiešām slēdza uzņēmums, un kā var saņemt kompensāciju par zaudējumiem, ja tādi rodas. Tiesību aktu efektivitāti mērija saskaņā ar četriem galvenajiem mainīgajiem lielumiem: institucionālā vide, ieviešana dzīvē, sarežģītība un ātrums.

Aptauja parādīja, ka pastāv trūkumi, jo īpaši attiecībā uz laiku, kas var būt nepieciešams lietas izskatīšanai (tika secināts, ka atbildētājam ir samērā viegli novilcināt procedūru), un institucionālo vidi (tiesas un prokurori nav pietiekami pieredzējuši un kompetenti sarežģītu korporatīvo lietu izskatīšanā, nav pietiekami izstrādātas precedenta tiesības, kas dotu iespēju vadīties pēc interpretācijas, ar likumu noteiktie revidenti – jo īpaši mazos uzņēmumos – nav pietiekami neatkarīgi no vadības).

Koncesijas

2002. gadā Latvija pirmo reizi (pēc tam atkārtoti 2005. gadā) pieņēma savu publiskās un privātās partnerības (PPP) politikas dokumentu; ir izstrādāts arī PPP rīcības plāns, kas ir jāizpilda līdz 2009. gadam. Rīcības plānā iekļautie uzdevumi paredz atbilstīgas institucionālās PPP struktūras izveidi un veicināšanas pasākumus, tiesisko ietvaru, PPP mijiedarbību ar valsts plānošanas instrumentiem, kā arī PPP zināšanu efektīvu izplatīšanu, ko lielā mērā īsteno Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra sadarbībā ar Ekonomikas ministriju. Rīcības plāns arī paredz izstrādāt jaunu un precīzāku Koncesiju likumu, un tas jau ir izdarīts (ar ERAB palīdzību; šis likums jau ir apstiprināts divos no trim lasījumiem parlamentā). Rīcības plāns arī paredz izstrādāt valdības noteikumus PPP jomā, ievērojot ES direktīvas.

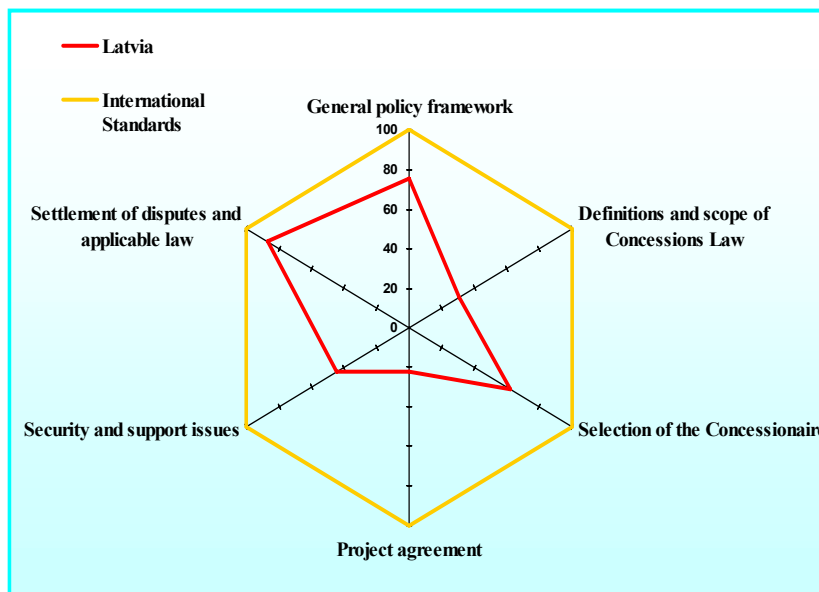
Pašreizējo Latvijas Koncesiju likumu pieņēma 2000. gadā (“likums”). Uzskata, ka tas ir pārāk vispārīgs lielākajā daļā pamatjautājumu. Ir jāprecizē tā piemērošanas kārtība (šķiet, ka likums pārāk šauri interpretē savu piemērošanas jomu, aprobežojoties tikai ar līgumiem, kuri nosaukti par “koncesijām”, un neskaidri definē infrastruktūras un pakalpojumu nozares un paveidus). Ir jāprecizē arī atlases procedūra (likumā nav sniegtas nekādas norādes par iepriekšējās atlases iespējām un netiek regulēta brīvprātīgo pieteikumu izskatīšanas un tiešo sarunu norises kārtība). Daudzi jautājumi projekta līgumā ir jāiekļauj kā “koncesiju piešķiršanas nosacījumi” (piem., līguma izbeigšanas kārtība un tarifi), un nav skaidrs, vai šie nosacījumi ir apspriežami vai ne. Likums ir pārāk ierobežojošs attiecībā uz finanšu nodrošinājumu (piem., aizliegums ieķīlāt koncesijas resursus). Tomēr kā pozitīva iezīme jāmin tas, ka jautājumā par valsts atbalstu likums paredz, ka “koncesijas devēja garantijas koncesionāram attiecībā uz finansiālo un komerciālo risku” ir jāsniedz “koncesijas piešķiršanas nosacījumos” un Likumā par valsts un pašvaldību komercdarbībai sniegtā atbalsta kontroli, kurā paredzēti dažādi valsts atbalsta veidi.

Likumā noteikts, ka ir nepieciešami uzlabojumi, lai izveidotu pietiekami stingru tiesisko pamatu PPP attīstībai Latvijas infrastruktūras un pakalpojumu sniegšanas sfērā, tāpēc ir jāizstrādā jauns Koncesiju likums.

Tiek izvērtēti arī iespējamie grozījumi Likumā par valsts un pašvaldību komercdarbībai sniegtā atbalsta kontroli. Abi likumprojekti ir iesniegti parlamentā jau krietni pasen, tomēr to galīgās pieņemšanas un spēkā stāšanās datumi nav prognozējami.

ERAB 2007.–2008. gada Koncesiju tiesību aktu novērtējums, kas tika veikts, lai izvērtētu ERAB darbības valstīs piemērojamo kārtību (vairāk pievēršoties likumu burtam, nevis to praktiskajai īstenošanai), liecina, ka pašreizējie Latvijas tiesību akti tikai “vidējā mērā” atbilst starptautiski atzītajiem standartiem šajā jomā. Turpmāk sniegtajā zirkonveidīgajā diagrammā redzams, ka visvairāk būtu jāprecizē projekta līguma noslēgšanas kārtība, nodrošinājuma noteikumi, kā arī definīcijas un tiesību aktu piemērošanas jomas.

Koncesiju tiesību aktu kvalitāte Latvijā 2007.–2008. gadā

Piezīme: katras ass galējā robeža atspoguļo ideālo rezultātu saskaņā ar starptautiski atzītajiem standartiem, piemēram, ANO Starptautiskās tirdzniecības tiesību komisijas (UNCITRAL) tiesiskajām vadlīnijām privāti finansētajiem infrastruktūras projektiem. Jo vairāk aizpildīts ir “tīkls”, jo vairāk attiecīgās valsts koncesiju tiesību akti atbilst minētajiem standartiem.

Avots: ERAB 2007.–2008. gada koncesiju sektora novērtējums

Maksātnespēja

2007. gada nogalē Latvija pieņēma jauno Maksātnespējas likumu (“jaunais likums”), un tas stājās spēkā 2008. gada 1. janvārī. Paredzēts, ka jaunais likums aizstāj veco 1996. gada Maksātnespējas likumu, kas ir atzīts par novecojušu un lielā mērā nepilnīgu.

Jaunais likums novērš pastāvošos trūkumus maksātnespējas primārajā likumdošanā, vienlaikus ieviešot sistēmā tiesiskus jaunievedumus. Nozīmīgākās izmaiņas iedibinātajā kārtībā ir saistītas ar fizisku personu maksātnespējas regulēšanu, ļaujot fiziskajām personām pieteikt bankrotu.

Turklāt ir izveidots atsevišķs Maksātnespējas reģistrs, kurā tiek reģistrēti uzņēmumi, pret kuriem ierosināts maksātnespējas process, norādot arī šīs procedūras statusu. Mainīti arī kritēriji, pēc kuriem uzņēmumu atzīst par maksātnespējīgu, un tagad ir noteikti pieci precizēti maksātnespējas kritēriji, kas pamatojas debitora maksātspējā. Likuma ieviešanas uzraudzības funkcijas ir nodotas Maksātnespējas aģentūrai, kas atbild arī par maksātnespējas administratoru darba kontroli.

Jaunajā likumā ir uzsvērtā maksātnespējas administratora loma maksātnespējas procesā, uzticot tam virkni būtisku pilnvaru, tostarp lēmuma pieņemšanu par kreditora prasību pieņemšanu. Lai nodrošinātu to, ka administrators atbilstoši pilda savus pienākumus, jaunais likums paredz vairākus drošības pasākumus, tostarp sarežģītu licences iegūšanas kārtību, obligātas mācības un obligātu atbildības apdrošināšanu, kas administratoram ir jāveic attiecībā uz jebkādiem savas darbības radītajiem zaudējumiem.

Šķiet, ka jaunajā likumā vērība tiek pievērsta uzņēmuma atdzīvināšanas pasākumiem. Likums paredz noteiktu procedūru pirms maksātnespējas – tiesiskās aizsardzības procesu. Debtors var izmantot šo pasākumu, kura galvenā jēga ir uzņēmuma maksājumu lielākās daļas apturēšana uz laiku, lai ļautu tam stabilizēt savu maksātspēju. Vēl vairāk, maksātnespējas procesā tiek iekļautas norēķinu, piedziņas un bankrota pakāpes. Šo divu pirmo pakāpju mērķis savukārt ir dot uzņēmumam iespēju atgūties, vai nu risinot sarunas un nokārtojot rēķinus ar kreditoriem, vai arī iesniedzot sanācijas plānu (tas ietver arī reorganizācijas plānu). Jebkurš šāds pasākums ir jāapstiprina kreditoriem un tiesai, lai tos varētu īstenot.

Likvidācijas gadījumā parastā metode, kā realizēt aktīvus, ir publiska izsole. Likums nesniedz skaidru atbildi, kādos apstākļos izsoli drīkst nerīkot. Tas var radīt iespēju, ka aktīvu realizācijas process kļūst nepamatoti stingrs.

Šķiet, ka jaunais likums ir ļoti kvalitatīvs, neņemot vērā tendenci pārmērīgi detalizēt dažas procedūras un pārlietu bieži atsaukties uz dažādiem citu likumu pantiem.

Nodrošinātie darījumi

Likums par nodrošinātiem darījumiem tika pārstrādāts 1998.-1999. gadā, lai ieviestu uz tirgu orientētu, elastīgu un pārskatāmu sistēmu “komercķīlu” veidā, ko pamatā regulē Komercķīlas likums. Par komercķīlu var būt kustama (ķermeniska vai bezķermeniska) lieta, kas ir īpaši vai vispārīgi raksturota. Tikai uzņēmumi (reģistrētas juridiskas personas) var būt komercķīlas devēji. Fiziskas personas, partneru sabiedrības un cita veida uzņēmumi bez juridiskās personas statusa arī var būt komercķīlas devējas, bet ķīlas priekšmets tiek ierobežots ar sauszemes transporta līdzekļiem, lidaparātiem, uzņēmumu kā tā aktīvu kopumu, akcijām uzņēmumos un parādzīmēm – šāds ierobežojums pamatā ir ieviests tāpēc, lai novērstu iespēju izmantot komercķīlu patēriņa aizdevumiem. Ja ir iekļāts viss uzņēmums, no iekļātās mantas tiek izslēgts uzņēmuma nekustamais īpašums un kuģi.

Komercķīlas ir jāreģistrē Komercķīlu reģistrā, kas ir Uzņēmumu reģistra datubāzes daļa. Pusēm ir jāiesniedz parakstīts reģistrācijas pieteikums, kam vairākos eksemplāros pievienots aizdevuma dokuments un komercķīlas līgums. Reģistrācijai parasti ir nepieciešamas piecas darba dienas. Informācija par reģistrēto mantu komercķīlām ir pieejama tiešsaistē pēc vienošanās ar reģistru: www.ur.gov.lv. Aktīviem, kas reģistrēti atsevišķos reģistros, komercķīlu reģistrē šajos reģistros.

Attiecībā uz hipotēkām Civillikums nosaka vērtspapīru tiesību rašanās, reģistrācijas un īstenošanas kārtību. Hipotēkas tiek reģistrētas reģionālo tiesu Zemes reģistra departamentā. Datubāze ir centralizēta un pilnībā elektroniska, tā ir brīvi pieejama internetā. Ja hipotēkas ņēmējs neizpilda savas saistības, hipotēkas objektu var atsavināt tikai publiskā izsolē, kuru vada tiesu izpildītājs, pamatojoties uz tiesas lēmumu vai pilnvarojumu, kas skaidri pausts hipotēkas līgumā vai kādā citā līgumā, kas noslēgts ar attiecīgo īpašnieku. Tiek ziņots, ka izpildes kārtība darbojas nevainojami. Grūtības var rasties vienīgi izlikšanas gadījumā, jo iemītņiekus var izlikt no mājokļa vienīgi, pamatojoties uz tiesas lēmumu, ja tas ir paredzēts hipotēkas līgumā.

Kopumā tiesību akti labi kalpo valsts vajadzībām. Tomēr ir dažas neskaidri vai pārāk sarežģīti jautājumi:

- komercķīlas reģistrācijas process iegūtu, ja to vienkāršotu, neprasot komercķīlas līguma iesniegšanu. Pārejot uz tā saukto “pieteikumu” sistēmu, reģistrācija varētu notikt dažu minūšu, nevis dienu laikā. Tā pati kavēšanās problēma attiecas uz hipotēku reģistrāciju;
- nodrošinātā parāda izteikšana ārvalstu valūtā gan attiecībā uz ķīlām, gan hipotēkām, jo nodrošinātā summa ir latos, un tā jāuzrāda reģistrā;
- hipotēkas izpildes izmaksas ir pārāk augstas.

Telekomunikācijas

Telekomunikāciju sektoru Latvijā pašlaik regulē 2004. gada Likums par elektroniskajām komunikācijām (“2004. gada Komunikāciju likums”) ar grozījumiem, kas izdarīti 2007. gadā. Tirgus darbību regulē Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija (SPRK), un Satiksmes ministrija ir atbildīga par sektora politikas izstrādi. 2004. gada Komunikāciju likuma (un ar to saistīto noteikumu un grozījumu) mērķis ir iestrādāt valsts tiesību aktos 2002. gada Eiropas Savienības (ES) regulējošos noteikumus. SPRK nodibināja 2001. gada septembrī, pieņemot 2001. gada jūnijā likumu “Par sabiedrisko pakalpojumu

regulatoriem”. SPRK ir daudznozaru regulators, kas regulē enerģētiku, telekomunikācijas, pasta pakalpojumus un dzelzceļu, un kuras darbību finansē no nodevas, ko maksā regulējamie komersanti. Atbilstoši 2004. gada Elektronisko komunikāciju likuma nosacījumiem SPRK veic tirgus uzraudzību, bet Elektronisko sakaru aģentūra (tās darbību funkcionāli un institucionāli uzrauga Satiksmes ministrija) nodarbojas ar radiofrekvenču spektra un numuru resursiem.

1993. gadā “Sonera” vadītais konsorcijs (“Tilts”) kļuva par 49% “Lattelekom” akciju īpašnieci. Atlikušais 51% palika valsts īpašumā. “Teliasonera” (tā tagad saucas “Sonera”) kopš tā laika ir mēģinājusi palielināt savu daļu “Lattelecom”, tomēr ir saskārusies ar valdības nepatiku, jo valdība baidās no negatīva iespaida uz konkurenci, ja “Teliasonera” iegūtu kontroles tiesības vai pilnas īpašuma tiesības.

Mobilu sakaru tirgu daļa viens CDMA (“Telekom Baltija”) un trīs GSM (LMT, “Tele2” un “Bite”) mobilā tīkla operatori. Savus pakalpojumus piedāvā arī virkne mobilā virtuālā tīkla operatoru (MVTO). LMT un “Tele2” pieder arī 3G licences. Mobilu telekomunikāciju blīvums pašlaik ievērojami pārsniedz 100% (tiek ziņots, ka tas ir aptuveni 140%). Kaut arī 2005. gadā tirgū ienāca trešais GSM operators, faktiski saglabājas divvaldība starp LMT un “Tele2”, jo šie operatori kontrolē lielāko tirgus daļu. Lai gan 2005. gadā tika uzsākts mobilu numuru pārnesamības (MNP) pakalpojums (tomēr priekšapmaksas MNP ieviešana aizkavējās līdz 2008. gadam) un valdība uzskats, ka MVTO ienākšana izraisīs konkurences saasināšanos, tā vēl nav iestājusies. Mobilā tirgus situācijā nav lielu iespēju būtiskām izmaiņām šīs apakšnozares izkārtojumā, lai gan nesenā MNP ieviešana klientiem, kuri izmanto priekšapmaksas pakalpojumus, varētu tās ietekmēt.

2008. gada sākumā platjoslas blīvuma koeficients nostabilizējās 15% līmenī. Kaut arī šis koeficients vēl arvien nesasniedz pašreizējo Eiropas Savienības (ES) vidējo rādītāju 20%, kopš 2006. gada ikgadējais pieaugums ir tuvinājies 300%.

Ņemot vērā savus dalības pienākumus ES un PTO, Latvija ir pārņēmusi gandrīz visas regulatīvās reformas, kas nepieciešamas, lai saskaņotu elektronisko komunikāciju noteikumus. Paliek vēl daži nenozīmīgi jautājumi, kas saistās ar ES noteikumu tās daļas pārņemšanu, kurai Eiropas Komisija ir pievērsusi uzmanību, ierosinot pārkāpuma procedūru. Kopumā šajā nozarē Latvijā turpinās pozitīva izaugsme, jo konkurence ir rosinājusi būtisku mazumtirdzniecības cenu kritumu.